

Právní a ekonomické aspekty ochrany osobních údajů v činnosti vysokých škol

Mgr. Lukáš Janák

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Mgr. Lukáš JANÁK**
Osobní číslo: **M10646**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Management a ekonomika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Právní a ekonomické aspekty ochrany osobních údajů v činnosti vysokých škol**

Zásady pro vypracování:

Úvod

I. Teoretická část

- Zpracujte teoretické poznatky popisující vnitrostátní právní úpravu a principy ochrany osobních údajů.
- Diskutujte ekonomické a právní aspekty při správě ochrany osobních údajů na vysokých školách.
- Identifikujte činnosti vysoké školy, na které dopadá právní úprava zákona o ochraně osobních údajů.

II. Praktická část

- Zpracujte analýzu činností Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, na které dopadá právní úprava zákona o ochraně osobních údajů.
- Navrhněte zdokonalení současného stavu ochrany osobních údajů při činnosti Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně ve vazbě na právní a ekonomické aspekty tématu.

Závěr

Rozsah bakalářské práce: cca 40
Rozsah příloh:
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

BARTÍK, Václav a Eva JANEČKOVÁ. Ochrana osobních údajů v aplikační praxi: vybrané otázky. 2. vyd. Praha: Linde, 2010, 263 s. ISBN 978-807-2018-130.
BARTÍK, Václav a Eva JANEČKOVÁ. Ochrana osobních údajů: z pohledu zvláštních právních úprav k 1.8.2012. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2012, 348 s. ISBN 978-80-7263-749-2.
MATOUŠOVÁ, Miroslava a Ladislav HEJLÍK. Osobní údaje a jejich ochrana. 2. dopl. a aktualiz. vyd. Praha: ASPI, 2008, 455 s. ISBN 978-80-7357-322-5.
MATES, Pavel. Ochrana soukromí ve správním právu. 2. aktualiz. a podstatně přeprac. vyd. Praha: Linde, 2006, 313 s. ISBN 80-720-1589-3.
NEJEDLÝ, Josef. Ochrana osobních údajů. 1. vyd. Vyškov: Irena Spirová, 2004, 155 s. ISBN 80-239-3896-7.

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Pavel Grebeníček
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
Datum zadání bakalářské práce: 15. února 2013
Termín odevzdání bakalářské práce: 17. května 2013

Ve Zlíně dne 15. února 2013

prof. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
děkanka

RNDr. Oldřich Hájek, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹;
- bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému,
- na mou bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²;
- podle § 60³ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

¹ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

- (1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.
- (2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.
- (3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

² zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

- (3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

³ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

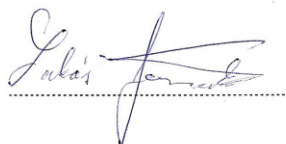
- (1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

- podle § 60⁴ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že:

- jsem bakalářskou/diplomovou práci zpracoval/a samostatně a použité informační zdroje jsem citoval/a;
- odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 17. 5. 2013

⁴ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

- (2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.
- (3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Cílem této bakalářské práce je analýza stavu ochrany osobních údajů v činnosti vysokých škol, zjištění nedostatků v ochraně soukromí studentů a návrh změn, aby byla činnost vysoké školy plně v souladu s právní úpravou zákona o ochraně osobních údajů. V této práci bude popsán stav právní úpravy ochrany osobních údajů v České republice, tato právní úprava bude aplikována na konkrétní činnosti vysokých škol a současně budou prezentovány ekonomické a právní dosahy ochrany osobních údajů pro vysokou školu.

V praktické části práce bude analyzován stav činností Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně (a pro komparaci také Univerzity Palackého v Olomouci), na které dopadá právní úprava zákona o ochraně osobních údajů, dále budou identifikovány nedostatky v ochraně osobních údajů a navrženy změny zohledňující právní i ekonomické aspekty problematiky.

Klíčová slova: osobní údaj, ochrana soukromí, vysoká škola

ABSTRACT

The aim of this bachelor thesis is to analyze the state of privacy in university activities, to find lack of privacy of students and to suggest changes in order to turn activities of the university fully in accordance with the Act on the Protection of Personal Data. In this thesis, a state of legislation on the protection of personal data in the Czech Republic will be described, this legislation will be applied to specific university activities and at the same time, economic and legal implications of personal data protection for the university will be presented.

In the practical part of this thesis, an analysis will be carried out concerning the state of activities of Tomas Bata University in Zlín (and for comparison also those of Palacky University in Olomouc) which are affected by the Act on the Protection of Personal Data, then weaknesses in the protection of personal data will be identified and changes reflecting the legal and economic aspects of this issue will be proposed.

Keywords: personal data, privacy policy, university

Rád bych touto cestou poděkoval svému vedoucímu bakalářské práce panu Ing. Pavlu Grebeníčkoví za ochotu, cenné rady, připomínky a pomoc při vedení mé bakalářské práce. Současně na tomto místě děkuji za pomoc také JUDr. Janě Jurníkové, Ph.D.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 PRÁVNÍ ÚPRAVA A PRINCIPY OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ	13
1.1 ÚSTAVNĚPRÁVNÍ ÚPRAVA OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ	13
1.2 ZÁKONNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ.....	14
1.2.1 Působnost zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.....	15
1.2.2 Rozdělení údajů.....	16
1.2.3 Rozdělení subjektů	17
1.2.4 Práva a povinnosti správce a zpracovatele.....	21
1.2.5 Odlišná pravidla pro nakládání s citlivými údaji	23
1.2.6 Základní principy ochrany osobních údajů	24
1.2.7 Vztah mezi správcem a zpracovatelem	27
1.2.8 Likvidace osobních údajů	28
1.2.9 Správní delikty	29
2 EKONOMICKÉ A PRÁVNÍ ASPEKTY PŘI SPRÁVĚ OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ NA VYSOKÝCH ŠKOLÁCH	31
2.1 EKONOMICKÉ ASPEKTY SPRÁVY OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ	31
2.1.1 Softwarové nástroje.....	31
2.1.2 Personální zabezpečení	32
2.1.3 Technické zabezpečení.....	33
2.2 EKONOMICKO-PRÁVNÍ ASPEKTY SPRÁVY OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ.....	33
2.2.1 Sankce za porušení povinností při zpracování osobních údajů a náhrada škody.....	33
2.3 PRÁVNÍ ASPEKTY SPRÁVY OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ.....	34
2.3.1 Registrace zpracování osobních údajů u Úřadu pro ochranu osobních údajů.....	34
2.3.2 Dodržování povinností správce (resp. zpracovatele)	35
2.3.3 Pokyny udělené zaměstnancům	36
3 ČINNOSTI VYSOKÉ ŠKOLY, NA KTERÉ DOPADÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA ZÁKONA O OCHRANĚ OSOBNÍCH ÚDAJŮ	37
3.1 PŘIHLÁŠKA KE STUDIU	37
3.2 POUŽITÍ RODNÉHO ČÍSLA NA VYSOKÉ ŠKOLE	38
3.3 MATRIKA STUDENTŮ	39
3.4 AKADEMICKÉ SENÁTY	41
3.5 JINÉ ORGÁNY VYSOKÉ ŠKOLY	42
3.6 INFORMACE VEDENÉ V ELEKTRONICKÉ PODOBĚ	42
3.7 ZKOUŠKY NA VYSOKÉ ŠKOLE	43
3.8 DALŠÍ ZPRACOVÁNÍ OSOBNÍCH ÚDAJŮ SPOJENÝCH S VYSOKOU ŠKOLOU	44
4 SHRNUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI	46
II PRAKTICKÁ ČÁST	47
5 ANALÝZA ČINNOSTÍ UTB VE ZLÍNĚ, NA KTERÉ DOPADÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA ZÁKONA O OCHRANĚ OSOBNÍCH ÚDAJŮ	48

5.1	PŘIHLÁŠKA KE STUDIU, PŘIJÍMACÍ ŘÍZENÍ.....	48
5.2	POUŽITÍ RODNÉHO ČÍSLA	50
5.3	MATRIKY STUDENTŮ	51
5.4	ZVEŘEJŇOVÁNÍ VÝSLEDKŮ ZKOUŠEK	51
5.5	REGISTRACE OSTATNÍCH ČINNOSTÍ U ÚŘADU PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ	54
6	NÁVRH ZDOKONALENÍ SOUČASNÉHO STAVU OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ PŘI ČINNOSTI UTB VE ZLÍNĚ	56
6.1	ZVEŘEJŇOVÁNÍ VÝSLEDKŮ ZKOUŠEK	56
6.1.1	Zveřejňování výsledků zkoušek v systému Moodle pod studijními číslly	57
6.1.2	Zasílání výsledků zkoušek celého ročníku na soukromé e-mailly studentů	59
6.2	ZASÍLÁNÍ OSOBNÍCH ÚDAJŮ STUDENTŮ NA SPOLEČNÉ ROČNÍKOVÉ E-MAILY	61
6.3	ZASÍLÁNÍ E-MAILŮ S VÝTKOU NA NĚKOLIK SOUKROMÝCH E-MAILŮ	64
	ZÁVĚR	66
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	68
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	70

ÚVOD

Jako téma bakalářské práce bylo zvoleno Právní a ekonomické aspekty ochrany osobních údajů v činnosti vysokých škol z několika důvodů. Vzhledem k tomu, že je v současné době snaha chránit osobní údaje fyzických osob spojována především s jejich poskytováním subjektům soukromého práva nebo orgánům územní samosprávy, zůstává právě analýza stavu ochrany osobních údajů v činnosti vysokých škol stranou významnější odborné pozornosti. Vzhledem však k tomu, že vysoká škola má také k dispozici osobní údaje svých studentů (a zaměstnanců), může při nerespektování zákonných norem také zasáhnout poměrně citelným způsobem do soukromí subjektu údajů, z tohoto důvodu lze považovat za vhodné aplikovat právní úpravu ochrany osobních údajů na činnost vnitrostátních vysokých škol při současném zohlednění zákona o vysokých školách, který v mnoha oblastech zákon o ochraně osobních údajů zpřesňuje pro danou oblast. Je nutné vzít v úvahu, že studenti si často ani nejsou vědomi, které z údajů zpracovávaných vysokou školou chrání právní úprava zákona o ochraně osobních údajů, neboť v běžném styku se za osobní údaj považuje nejčastěji jakýkoliv identifikační údaj, je ale třeba zmínit, že osobním údajem je například také hodnocení studenta na zkoušce.

V současné době lze také zaznamenat velmi znatelný rozvoj elektronizace právních úkonů a činnosti subjektů veřejného i soukromého práva, tím je současně zjednodušena správa a především přenos, kopírování a uveřejňování, či jiná manipulace s osobními údaji, proto je třeba analyzovat dopady tohoto trendu na stav ochrany osobních údajů na vysokých školách.

Při zpracovávání problematiky v této bakalářské práci bylo nutné analyzovat stav právní úpravy ochrany osobních údajů především na úrovni ústavního a zákonného práva, vzhledem však k tomu, že je Česká republika členem Evropské unie, je třeba upozornit také na dopady komunitárního práva na českou legislativu. Dále bude nutné analyzovat ekonomické a právní aspekty, které s sebou právní úprava ochrany osobních údajů pro vysoké školy nese, a identifikovat činnosti vysoké školy, na které daná právní úprava dopadá.

Při zpracování praktické části byly analyzovány nejvýznamnější činnosti Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, na které právní úprava zákona o ochraně osobních údajů dopadá, pro srovnání budou jednotlivé činnosti komparovány také se stavem na Univerzitě Palackého v Olomouci.

Na základě této analýzy byly současně identifikovány a hlouběji analyzovány ty konkrétní činnosti, při kterých bylo zjištěno porušení povinností stanovených zákonem o ochraně osobních údajů. V závěru práce budou navržena opatření, která by měla do budoucna zabránit zásahu do soukromí subjektu údajů na vysoké škole, přičemž budou zohledněny aspekty jak ekonomické, tak také právní, využito bude také zjištěného stavu ochrany osobních údajů na Univerzitě Palackého v Olomouci.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PRÁVNÍ ÚPRAVA A PRINCIPY OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Vzhledem k tomu, že při absenci ochrany osobních údajů by mohlo při činnosti orgánů veřejné správy i fyzických či právnických osob stojících mimo veřejnou správu docházet k zásahům do soukromí člověka, je tedy zapotřebí, aby bylo zacházení s osobními údaji jejich nositelů řádně právně regulováno. Tato kapitola se proto bude zabývat způsobem zakotvení ochrany osobních údajů ve vnitrostátní právní úpravě (zdůrazněn bude též vztah mezi ústavní a zákonnou rovinou právní úpravy), zmíněny také budou mezinárodní přesahy a východiska.

1.1 Ústavněprávní úprava ochrany osobních údajů

Základem práva na ochranu osobních údajů je (odhlédnuto od mezinárodních a evropských dokumentů, které budou zmíněny dále) Listina základních práv a svobod. Tento dokument garantuje ochranu osobních údajů jako součást práva každého jedince na ochranu před neoprávněnými zásahy do soukromí, když toto právo je v Listině zakotveno na více místech.

První zmínku o ochraně soukromí lze v Listině základních práv a svobod nalézt v čl. 7 odst. 1, kde se zaručuje nedotknutelnost a jejího soukromí. K omezení tohoto práva může dojít jen na základě zákona. Zcela zásadním místem, ze kterého vychází zákonná úprava (zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů) je čl. 10 Listiny, který garantuje právo jedince, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno, právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života a právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě. Ani takto by však nebyl výčet ochrany soukromí (a potažmo tedy také ochrany osobních údajů) v Listině základních práv a svobod kompletní. Čl. 13 Listiny stanoví zákaz zasahování do listovního tajemství, případně také do tajemství jiných písemností a záznamů, ať již uchovávaných v soukromí nebo zasílaných poštou anebo jiným způsobem, s výjimkou případů a způsobem, které stanoví zákon. Totožná ochrana se vztahuje samozřejmě také na komunikaci prováděnou prostřednictvím telefonu, telegrafu nebo jiným obdobným zařízením. Je tedy zřejmé, že také ochrana dopravovaných zpráv, ať už k dopravování dochází jakýmkoliv způsobem, je jednou ze součástí práva na ochranu před neoprávněným shromažďováním nebo zpracováváním osobních údajů.

1.2 Zákonná právní úprava ochrany osobních údajů

Pokud jde o právní úpravu ochrany osobních údajů na zákonné úrovni, ve stávajícím občanském zákoníku (z. č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů) je možné nalézt ryze soukromoprávní zakotvení ochrany soukromí v ust. § 11, které stanoví, že fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy. Co se soukromoprávní úpravy týče, je nutné také samozřejmě zmínit zákon o bankách, zákon o pojišťovnictví, zákon o zdravotních službách nebo také zákoník práce.

V případě veřejnoprávní právní úpravy nelze pominout ani speciální zákony a prováděcí předpisy, které upravují například katastr nemovitostí, obchodní rejstřík, živnostenský rejstřík a další vedené rejstříky. Za jeden z nejvýznamnějších veřejnoprávních předpisů, který postihuje neoprávněné zásahy do soukromé sféry fyzických osob, lze označit bezesporu z. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, kdy je možné za jednání (a to jak úmyslné, tak i nedbalostní), kterým bylo neoprávněně manipulováno s osobními údaji, které byly získány při výkonu veřejné moci, uložit takovému pachateli trest odnětí svobody až na tři roky.

Zcela zásadním předpisem je však zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, který je proti výše jmenovaným charakteristický tím, že kombinuje právní úpravu soukromoprávní (např. § 21, který upravuje vztahy mezi správcem osobních údajů a subjektem osobních údajů bez ingerence orgánu veřejné správy) a veřejnoprávní (např. zřízení Úřadu pro ochranu osobních údajů a vymezení jeho pravomoci a příslušnosti). Tento zákon, jak je z jeho čísla zřejmé, byl přijat v roce 2000, kdy již Česká republika usilovala o vstup do Evropské unie, proto již právní úprava zohledňuje požadavky komunitárního práva regulujícího nakládání s osobními údaji jejich nositelů.

Jak je zřejmé z úvodního ustanovení zákona o ochraně osobních údajů (dále také jen „Zákona“), tzn. § 1, tato zákonná úprava ochrany osobních údajů vzniká na základě předpisů komunitárního práva, mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána, a v neposlední řadě také již zmíněného práva jedince na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromí (jak zmíněno výše, toto právo zakotvuje v České republice Listina základních práv a svobod). Nutno podotknout, že jde o jeden z nejmarkantnějších odkazů na právo garantované v ústavním pořádku, jaký lze v české právní úpravě nalézt. Smyslem této

právní úpravy tedy je stanovení práv a povinností při zpracování osobních údajů, dále jsou v tomto zákoně stanoveny podmínky pro předání osobních údajů do jiných států.

Ačkoliv je to v české právní úpravě poněkud nezvyklé, navazuje na úvodní ustanovení bezprostředně zakotvení ustanovení § 2, kterým se zřizuje Úřad pro ochranu osobních údajů se sídlem v Praze. Vnitrostátní právní úprava v drtivé části právních předpisů nejdříve vymezuje působnost zákona, jednotlivá práva a povinnosti jednotlivých subjektů, zřízení orgánů veřejné správy bývá standardně spíše v závěrečné části zákona. V tomto případě se však zákonodárce pravděpodobně rozhodl úlohu Úřadu pro ochranu osobních údajů zdůraznit natolik, že jeho zřízení věnoval úvodní ustanovení. Úřadu pro ochranu osobních údajů jsou dány kompetence vymezené Zákonem, nadto je však zakotveno, že má i další kompetence stanovené z. č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti.

1.2.1 Působnost zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů

Pokud jde o působnost zákona o ochraně osobních údajů, obecně se vztahuje na osobní údaje, které zpracovávají orgány státní správy, orgány územní samosprávy, jiné orgány veřejné moci, fyzické a právnické osoby. Co do vymezení subjektů, které mají osobní údaje zpracovávat, je tedy zcela zřejmé, že pro práva a povinnosti stanovené zákonem o ochraně osobních údajů je zcela nerozhodné, který subjekt osobní údaje zpracovává, protože zavazuje všechny bez výjimky (touto bezvýjimečnou osobní působností dává zákonodárce poměrně jasně najevo význam ochrany soukromí). „*Je třeba mít na paměti, že výčet subjektů je uveden bez zřetele na jejich právní subjektivitu nebo formu.*“ (Bartík a Janečková, 2010, s. 23) Tento zákon se vztahuje tedy také na zpracování osobních údajů fyzickými osobami nepodnikajícími, ačkoliv u nich nedochází ke shromažďování a zpracování osobních údajů tak často jako u ostatních subjektů.

Zákon z působnosti vyjímá zpracování osobních údajů pouze pro osobní potřebu a také nahodilé zpracování osobních údajů, pokud již dále nedochází k dalšímu zpracování (ust. § 3 odst. 3, 4 Zákona). S ohledem na strukturu celé právní úpravy ochrany osobních údajů lze dovést, že tomu bude zřejmě proto, že takové zpracování osobních údajů nepředstavuje pro jeho nositele takový zásah do soukromí. V případě zpracování pro osobní potřebu bude tedy zpracovatel pravděpodobně pouze fyzická osoba, protože ostatní subjekty by osobní údaje zpracovávaly v souvislosti s výkonem činnosti, pro kterou došlo k jejich zřízení. Taková fyzická osoba má jednak velmi ztížený (resp. v podstatě znemožněný) přístup k těm nejcitlivějším údajům, navíc takové údaje již nesmí dále šířit, dotčené

osobě tak nehrozí, že by došlo k jejich zveřejnění. Je také „zcela vyloučeno, aby fyzická osoba využila údaje např. pro svou komerční činnost.“ (Bartík a Janečková, 2010, s. 25) Obdobně tomu bude také v případě nahodilého zpracování osobních údajů. „Pojem nahodilosti používá zákon jako opak systematickosti. Znakem systému a systematickosti je, že v sobě zahrnuje určitou uspořádanost prvků či komponent, který jej tvoří, jakož i vztahy mezi nimi.“ (Mates, 2006, s. 189)

Zákon o ochraně osobních údajů v ust. § 3 odst. 6 zakotvuje zákonné prolomení ochrany osobních údajů, což znamená, že zákon předpokládá určité situace, jejich význam klade nad ochranu soukromí subjektů. Jedná se zejména o nejcitlivější oblasti celospolečenských zájmů, jako jsou zejména ochrana a obrana České republiky, zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti, vyšetřování trestných činů, ochrana finančních zájmů České republiky a Evropské unie (jedná se o nejdůležitější finanční zájmy, tj. zejména stabilita měny, hospodářská stabilita apod.), ale spadá sem také činnost spojená se zpřístupňováním svazků bývalé Státní bezpečnosti (ničemu tedy nebrání, když jsou zveřejněna jména bývalých příslušníků StB). Je nutné zmínit, že toto prolomení ochrany základního lidského práva na základě zákonné úpravy není v českém právním řádu ničím výjimečným. Jedná se jak o princip práve ochrany osobních údajů, tak o princip, který se nese celou oblastí lidských práv, kdy je tedy možné z určitých zákonem předpokládaných (a také celospolečensky významných) důvodů do základních práv zasáhnout a omezit je – toto omezení však musí být pouze v zákonem daných mantinelech a pouze v nezbytném rozsahu. Tento princip omezení základních práv v odůvodněných případech je také zcela pochopitelný. Stát zajišťuje subjektu ochranu základních práv (včetně práva na ochranu soukromí), nicméně v případě, že by byla taková ochrana bezmezná, mohla by ochrana jednotlivých práv mezi sebou začít kolidovat nebo by stát nemohl plnit svoji funkci – ochranu vlastních zájmů, kdy je zřejmé, že plnění této funkce je celospolečenský zájem. Jedinec se proto v takto odůvodněných případech musí vzdát v nezbytném rozsahu svých základních práv, aby byla zajištěna ochrana práv celé společnosti.

1.2.2 Rozdělení údajů

Je velmi podstatné zmínit, že zákon vymezuje tři typy údajů, které má chránit:

- a) osobní údaj – jde o informaci, která se týká určeného nebo určitelného subjektu údajů (určitelností zákon rozumí možnost identifikovat subjekt údajů na základě například čísla, kódu nebo jednoho či více prvků, které jsou pro určitý subjekt osobních údajů

typické). Jak je tedy dohádáatelné v odborné literatuře, „*osobním údajem je informace, a to jakákoliv.*“ (Bartík a Janečková, 2010, s. 33)

- b) citlivý údaj – jde o informace velmi osobního, resp. intimního, charakteru, že vyžadují zvýšenou ochranu podle zákona o ochraně osobních údajů, jedná se především o informace o etnickém nebo národnostním původu, náboženském vyznání, účast v odborových organizacích, informace o filozofickém přesvědčení, odsouzení za trestný čin, zdravotním stavu nebo sexuálním životě, případně také jde nově o biometrický údaj, který umožňuje přímou identifikaci subjektu. Jak je z výčtu patrné, jedná se opravdu o velmi intimní informace, jejichž neregulované zpracovávání nebo zveřejňování by mělo dalekosáhlý a nenapravitelný dopad na dotčený subjekt údajů.
- c) anonymní údaj – je to takový údaj, na základě kterého není možné identifikovat subjekt údajů, a to buď bez jakéhokoliv zpracování, nebo po zpracování.

1.2.3 Rozdělení subjektů

Pro účely této práce je dále rozlišit jednotlivé subjekty, jichž se zákonná úprava ochrany osobních údajů týká a kterým zákon o ochraně osobních údajů stanovuje práva a povinnosti:

Jako první vymezuje Zákon v ust. § 4 písm. d) subjekt údajů. Jedná se o takovou osobu, které se údaje týkají. S ohledem na charakter ochrany soukromí a především osobních údajů je zřejmé, že půjde o osobu fyzickou, nikoli právnickou. S ohledem na tuto skutečnost je však třeba také postavit najisto, jak dlouho ochrana osobních údajů trvá. Je nepochybné, že ochrana osobních údajů trvá minimálně po celý život subjektu údajů. Otázkou však může být, zda tato ochrana trvá i v době od početí do narození, případně také po smrti subjektu údajů. Odpověď na tuto otázku nám dává několik právních předpisů. Pokud jde o dobu mezi početím a narozením, současný občanský zákoník (z. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů) v § 7 odst. 1 přiznává práva a povinnosti osobě i v tomto období, pokud se však narodí živé. Naopak pro období po smrti subjektu údajů zákon o ochraně osobních údajů i současný občanský zákoník mlčí, ochrana osobních údajů subjektu údajů po jeho smrti zaniká, jeho právní nástupci se však mohou domáhat práv z ochrany osobnosti, pokud by použití osobních údajů zemřelého jedince mohlo založit

porušení osobnostních práv. Ta totiž na právní nástupce přechází. Úřad pro ochranu osobních údajů se pokusil v teoretické rovině dovodit ochranu osobních údajů i po smrti subjektu údajů¹, velká část odborné veřejnosti tento názor taktéž potvrzuje. „*Osobní údaje subjektu údajů je tak nutné v některých ohledech chránit i po smrti subjektu údajů.*“ (Bartík a Janečková, 2007)

Pokud jde o správce osobních údajů, vedle subjektu osobních údajů jde o další zcela klíčový subjekt ochrany osobních údajů, který má několik definičních znaků. Prvním ze znaků správce osobních údajů je skutečnost, že určuje účel zpracování osobních údajů. Pod stanovení účelu zpracování osobních údajů správcem je však nutné rozumět i situace, kdy správci jak ve veřejnoprávní tak v soukromoprávní oblasti účel zpracování osobních údajů ukládá přímo právní předpis, čímž samozřejmě z formálního pohledu odpírá správci určit účel zpracování osobních údajů podle své vůle. Stanovením účelu zpracování osobních údajů je třeba rozumět určení smyslu nebo důvodu zpracování osobních údajů samotného, tj. stanovení cíle zpracování. Tento cíl musí být v souladu s právními předpisy. Dalším definičním znakem správce osobních údajů je fakt, že správce osobních údajů určuje prostředky, jakými bude osobní údaje zpracovávat. Přestože zákon jednotlivé prostředky zpracování osobních údajů na žádném místě nerozvádí, lze dovodit, že půjde zejména o zpracování automatizované (osobní údaje budou zpracovávány pomocí výpočetní techniky či jiného obdobného technického zařízení) nebo zpracování jiné než automatizované – prostředků se v tomto případě nabízí celá řada, například řazení osobních údajů zaměstnancem podle abecedy, zakládání do kartotéky a podobně. Konkrétní prostředky správce osobních údajů logicky zvolí ještě před zahájením zpracování nebo v okamžiku, kdy zjistí, že je nutné prostředky zpracování změnit.

Na samotném zpracování osobních údajů se může kromě správce podílet ještě zpracovatel osobních údajů. Jde o další subjekt, který je odlišný od správce, nejde tedy o zaměstnance správce nebo jeho pobočku. „*Nemusí tedy jít vždy o subjekt, který osobní údaje shromáždil.*“ (Bartík a Janečková, 2010, s. 57) O účelu a způsobu zpracování osobních údajů rozhoduje vždy správce, nicméně tento správce může dohodou přenést část povinností na zpracovatele. Tento zpracovatel sice není vázán např. zákonným vymezením účelu zpraco-

¹ ÚOOÚ k problémům z praxe č. 7/2002. Zpracování osobních údajů zemřelých osob

vání osobních údajů přímo, ale zavazuje ho smlouva a pokyny udělené od správce. Přenos agendy může být také v některých specifických případech přenesen na zpracovatele zákonem, jako se tomu děje například v případě evidence obyvatel, kdy je zpracovatelem ze zákona Ministerstvo vnitra. Zpracovatel má při své činnosti dvojí odpovědnost. Jednak odpovídá za porušení stanovených povinností přímo subjektu osobních údajů vedle samotného správce, dále také odpovídá pro případ porušení sjednaných povinností samotnému správci.

Úřadu pro ochranu osobních údajů věnuje zákon o ochraně osobních údajů poměrně velkou pozornost a upravuje jej v ust. § 28 a násl. Úřad má specifické postavení, již v ust. § 28 odst. 1 je výslovně deklarováno, že jde o zcela nezávislý orgán², jen tak totiž může být veřejnoprávní kontrola v tak citlivé oblasti dostatečná. Požadavek na zřízení nezávislého orgánu pověřeného kontrolou ochrany osobních údajů vychází ze směrnice Evropské unie č. 95/46/ES, která ve svém článku č. 28 ukládá všem členským státům Evropské unie zřídit k ochraně deklarovaných práv na soukromí orgán (případně dokonce i více orgánů), které budou při své činnosti postupovat zcela nezávisle. Dle textu směrnice je zřízení nezávislého orgánu pověřeného veřejnoprávní kontrolou dodržování ochrany osobních údajů zásadním prvkem ochrany osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů. Obdobnou povinnost ukládá jednotlivým signatářům také Úmluva 108 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat, podle které jsou státy povinny si při této činnosti vzájemně pomáhat právě prostřednictvím k tomu zřízených úřadů. K tomu je třeba zmínit, že nezávislost Úřadu má dva aspekty. Prvním aspektem je nezávislost institucionálního charakteru, což v praxi znamená, že Úřad je zcela nezávislý na postavení jiných orgánů veřejné správy (tento aspekt má zcela zásadní význam, neboť právě orgány veřejné správy často disponují právě těmi nejcitlivějšími údaji pravděpodobně také o největším počtu subjektů údajů, závislost Úřadu na ostatních orgánech veřejné správy by mělo na činnost Úřadu negativní vliv). Dalším aspektem je skutečnost, že určování inspektorů Úřadu je plně v kompetenci vedoucích pracovníků Úřadu, určování tak neprobíhá prostřednictvím osob, které stojí vně Úřadu. Činnost Úřadu je tak podřízena pouze dikci zákonů a dalších právních předpisů. Nejvýznamnějším zákonem, kterému je činnost Úřadu podřízena, je samo-

² „Úřad je nezávislý orgán. Ve své činnosti postupuje nezávisle a řídí se pouze zákony a jinými právními předpisy.“

zřejmě zákon o ochraně osobních údajů, jeho činnost se však může řídit i dalšími specifickými zákony, např. zákon o evidenci obyvatel, zákon o některých službách informační společnosti, zákon o střetu zájmů, nebo zákon o elektronických komunikacích. Je tedy zřejmé, že Úřad nemůže být podřízen pokynům Parlamentu či jiného orgánu veřejné správy, nicméně není zde vyloučena kontrola na základě právních předpisů, pokud jde o kontrolu hospodaření s veřejnými prostředky nebo o kontrolu dodržování předpisů upravujících bezpečnost práce apod. Význam nezávislého postavení Úřadu plyne také z mnohých rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva³. Pokud jde o finanční stránku fungování Úřadu, pak činnost Úřadu je financována ze zvláštní kapitoly státního rozpočtu.

Na tomto místě je nezbytné zaměřit pozornost na jednotlivé kompetence Úřadu. Primární a naprosto nejdůležitější kompetencí Úřadu je samozřejmě vykonávání dozoru nad dodržováním povinností stanovených zákonem o ochraně osobních údajů. Ač by se na základě výše uvedeného mohlo zdát, že Úřad není v dozoru nad dodržováním ochrany osobních údajů nijak omezen, opak je pravdou, když z ustanovení § 29 odst. 3 Zákona plyne, že Úřad nemá možnost dohledu, pokud se jedná o osobní údaje, které zpracovávají zpravodajské služby⁴. Toto omezení logicky plyne již z úvodních ustanovení zákona a také z ústavněprávních východisek této právní úpravy, neboť v případě střetu práva na soukromí (potažmo na ochranu osobních údajů) a ohrožení státu, společnosti, demokratického právního státu, musí vždy právo na soukromí ustoupit. § 29 odst. 3 Zákona tak toto omezení vtěluje přímo ke konkrétním kompetencím Úřadu. Nutno v této souvislosti také zmínit, že po novele provedené zákonem číslo 177/2007 Sb. je kompetence Úřadu rozšířena na veškeré případy zpracování osobních údajů podle kteréhokoli právního předpisu. Toto prakticky znamená, že Úřad může provádět dozor nad veškerým zpracováním osobních údajů, aniž by musel být jako dozorový orgán k této činnosti ve zvláštních zákonech výslovně zmocněn. S tím souvisí další dvě kompetence, ačkoliv je Zákon v ust. § 29 odst. 1 uvádí odděleně, a to jsou především povinnost přijímat podněty a stížnosti na porušení povinností stanovených zákonem při zpracování osobních údajů a informování o jejich

³ Např. rozsudky 10454/83 CASE OF GASKIN v. THE UNITED KINGDOM nebo 9248/81 CASE OF LEANDER v. SWEDEN, které se týkají nakládání s osobními údaji orgány veřejné správy

⁴ „Dozor nad zpracováním osobních údajů, které provádějí zpravodajské služby, stanoví zvláštní právní předpis.“

vyřízení, a projednávání přestupků a jiných správních deliktů (a udělování sankcí za tyto delikty). Pokud jde o povinnost přijímat podněty od fyzických a právnických osob pro případ porušení povinností stanovených Zákonem, tyto podněty mohou být podány obdobně jako je tomu při podání trestního oznámení i v případě pouhého podezření na porušení povinností za předpokladu, že oznamovatel veškeré skutečnosti vyličí natolik určitě, že bude možné dané podezření prošetřit. Po subjektu údajů totiž nelze spravedlivě požadovat, aby byl schopen najisto rozpoznat, zda k porušení zákonných povinností správcem nebo zpracovatelem skutečně došlo či ne. Podání musí splňovat základní náležitosti úředního podání, tj. určitost, vylíčení rozhodných skutečností, identifikace oznamovatele, datum a podpis, podání však nemusí být nezbytně sepsáno do formuláře poskytovaného Úřadem, postačí tedy prostá listina, ze které bude zřejmé, kdo a čeho se domáhá. Pokud jde o projednávání přestupků a jiných správních deliktů, Úřad musí z úřední povinnosti v případě zjištění jejich spáchání zahájit řízení k jejich projednání. Nehraje roli, zda se Úřad dozvěděl informace o spáchání správního deliktu na základě podnětu dotčených subjektů údajů, vlastní kontrolní činnosti nebo například z hromadných sdělovacích prostředků. V případě zahájení řízení k projednání správních deliktů se pro případ spáchání přestupku použije přestupkový zákon (jde o hmotněprávní i procesní právní předpis), pro řízení o přestupcích i řízení o jiných správních deliktech se použije správní řád jako základní procesní předpis ve veřejné správě.

1.2.4 Práva a povinnosti správce a zpracovatele

Pro určení práv a povinností správce a zpracovatele je zcela zásadní ust. § 5 Zákona, které je vymezuje a zpřesňuje podmínky. Vzhledem k tomu, že ust. § 7 odkazuje, pokud jde o práva a povinnosti zpracovatele, na ust. § 5, je zde uvedené vymezení pro oba subjekty totožné. Správce a zpracovatel jsem tedy dle ust. § 5 odst. 1 Zákona povinni:

- a) stanovit účel, k němuž mají být osobní údaje zpracovány,
- b) stanovit prostředky a způsob zpracování osobních údajů,
- c) zpracovat pouze přesné osobní údaje, které získal v souladu s tímto zákonem,
- d) shromažďovat osobní údaje odpovídající pouze stanovenému účelu a v rozsahu nezbytném pro naplnění stanového účelu,
- e) uchovávat osobní údaje pouze po dobu, která je nezbytná k účelu jejich zpracování.

Po uplynutí této doby mohou být osobní údaje uchovávány pouze pro účely státní statistické služby, pro účely vědecké a pro účely archivnictví,

- f) zpracovávat osobní údaje pouze v souladu s účelem, k němuž byly shromážděny,
- g) shromažďovat osobní údaje pouze otevřeně; je vyloučeno shromažďovat údaje pod záminkou jiného účelu nebo jiné činnosti,
- h) nesdružovat osobní údaje, které byly získány k rozdílným účelům.

Správce je povinen zpracovávat osobní údaje pouze se souhlasem subjektu údajů. Souhlas ke zpracování však není vyžadován v následujících situacích:

- a) zpracování je nezbytné pro splnění právní povinnosti správce,
- b) jestliže je zpracování nezbytné pro plnění smlouvy, jejíž smluvní stranou je subjekt údajů, nebo pro jednání o uzavření nebo změně smlouvy uskutečněné na návrh subjektu údajů,
- c) pokud je to nezbytně třeba k ochraně životně důležitých zájmů subjektu údajů. V tomto případě je třeba bez zbytečného odkladu získat jeho souhlas. Pokud souhlas není dán, musí správce ukončit zpracování a údaje zlikvidovat,
- d) jedná-li se o oprávněně zveřejněné osobní údaje v souladu se zvláštním právním předpisem. Tím však není dotčeno právo na ochranu soukromého a osobního života subjektu údajů,
- e) pokud je to nezbytné pro ochranu práv a právem chráněných zájmů správce, příjemce nebo jiné dotčené osoby; takové zpracování osobních údajů však nesmí být v rozporu s právem subjektu údajů na ochranu jeho soukromého a osobního života,
- f) pokud poskytuje osobní údaje o veřejně činné osobě, funkcionáři či zaměstnanci veřejné správy, které vypovídají o jeho veřejné anebo úřední činnosti, o jeho funkčním nebo pracovním zařazení, nebo,
- g) jedná-li se o zpracování výlučně pro účely archivnictví podle zvláštního zákona.

Zákon dále uvádí následující velmi specifické povinnosti správce a zpracovatele:

- a) provádí-li správce zpracování osobních údajů na základě zvláštního zákona, je povinen dbát práva na ochranu soukromého a osobního života subjektu údajů,
- b) subjekt údajů musí být při udělení souhlasu informován o tom, pro jaký účel zpracování a k jakým osobním údajům je souhlas dáván, jakému správci a na jaké období. Souhlas subjektu údajů se zpracováním osobních údajů musí být správce schopen prokázat po celou dobu zpracování,
- c) provádí-li správce nebo zpracovatel zpracování osobních údajů za účelem nabízení obchodu nebo služeb subjektu údajů, lze pro tento účel použít jméno, příjmení a ad-

resu subjektu údajů, pokud tyto údaje byly získány z veřejného seznamu nebo v souvislosti se svojí činností jakožto správce nebo zpracovatele. Správce nebo zpracovatel však nesmí uvedené údaje dále zpracovávat, pokud s tím subjekt údajů vyslovil nesouhlas. Nesouhlas se zpracováním je nutné vyjádřit písemně. Bez souhlasu subjektu údajů nelze k uvedeným údajům přiřazovat další osobní údaje (pro vyloučení možnosti, že by správce zasílal subjektu údajů nabídku obchodu nebo služeb opakovaně, je za tímto účelem oprávněn zpracovávat jméno, příjmení a adresu subjektu údajů).

Zákon současně umožňuje, aby správce předával osobní údaje jinému správci (ten už ale nesmí předané osobní údaje předávat jiné osobě). Aby mohlo k předání osobních údajů jinému správci dojít, musí být splněny následující podmínky:

- a) údaje subjektu údajů byly získány v souvislosti s činností správce nebo se jedná o zveřejněné osobní údaje,
- b) údaje budou využívány pouze za účelem nabízení obchodu a služeb,
- c) subjekt údajů byl o tomto postupu správce předem informován a nevyslovil s tímto postupem nesouhlas (k vyjádření nesouhlasu je povinná písemná forma úkonu, tuto skutečnost je také správce oprávněn kterémukoliv dalšímu správci).

1.2.5 Odlišná pravidla pro nakládání s citlivými údaji

S ohledem na možný významný a teoreticky i nenapravitelný zásah do soukromí člověka, má nakládání s citlivými údaji trochu odlišná pravidla. Obecně platí, že citlivé údaje⁵ je možné zpracovávat pouze za předpokladu, že k tomuto zpracování dal subjekt údajů výslovný souhlas za předpokladu, že byl před udělením tohoto souhlasu řádně poučen o náležitostech a podmínkách zpracování. Vzhledem k tomu, že správce musí být schopen po celou dobu zpracování schopen udělení tohoto souhlasu prokázat, lze jen doporučit, aby tento souhlas subjekt údajů udělil písemnou formou. Jen těžko si lze představit, jakým jiným způsobem by mohl správce udělení souhlasu bez pochybností prokazovat, shodně se k této otázce staví také odborná literatura (Bartík a Janečková, 2010, s. 119).

⁵ Dle směrnice 95/46/ES jde o „zvláštní kategorii osobních údajů“

Dále je možné citlivé údaje již bez souhlasu subjektu údajů zpracovávat za podmínky, že je to nutné k zachování života nebo zdraví subjektu údajů nebo jiné osoby, případně k odvrácení hrozícího nebezpečí. Podmínkou je, že subjekt údajů není schopen souhlas z nějakého důvodu poskytnout. Důvodem pro takový zásah do soukromí je zde především časová tíseň ohrožující zájmy s vyšší prioritou (život a zdraví). Jakmile však pomine překážka, pro kterou není subjekt údajů schopen sám souhlas ke zpracování svých citlivých údajů poskytnout, je správce povinen takto zpracované údaje zničit, pokud k jejich dalšímu zpracování již nedá subjekt údajů souhlas.

Zákon také umožňuje zpracovávat citlivé údaje bez souhlasu subjektu údajů v celé oblasti zdravotnictví, poskytování zdravotních služeb, zdravotního pojištění, v oblasti ochrany veřejného zdraví, případně v případě posuzování zdravotního stavu podle zvláštního zákona, dále také pro plnění práv a povinností správce v oblasti pracovního práva, zaměstnanosti stanovených zákonem.

Souhlasu ke zpracování citlivých údajů není dále třeba v případě, že jde o zpracování s cíly filozofickými, náboženskými nebo odborovými, pokud je zpracování prováděno v rámci oprávněné činnosti nadace, občanského sdružení nebo jiné nevýdělečné právnické osoby. Toto zpracování se však musí týkat členů některého z těchto sdružení, kteří jsou se sdružením v pravidelném kontaktu a osobní údaje nejsou zpřístupňovány bez souhlasu subjektu údajů.

Další možností, kdy jsou citlivé údaje zpracovávány bez souhlasu subjektu údajů, je zpracovávání podle zvláštních zákonů při provádění nemocenského pojištění, důchodového pojištění, sociálního zabezpečení, úrazového pojištění, sociálně-právní ochrany dětí apod.

Citlivé údaje mohou být také zpracovávány v případě, že je zveřejnil sám subjekt údajů. V této situaci se tedy předpokládá, že subjekt údajů sice nedal žádnému konkrétnímu správci souhlas k tomu, aby byly jeho citlivé údaje zpracovávány, ale tím, že je sám zveřejnil, dal najevo, že nemá zájem na tom, aby byly nějak utajovány.

Posledními důvody, pro které je možné citlivé údaje zpracovávat je zajištění a uplatnění právních nároků, archivnictví a předcházení, vyhledávání a odhalování trestné činnosti.

1.2.6 Základní principy ochrany osobních údajů

Naprosto zásadním principem ochrany osobních údajů je povinnost správce a zpracovatele postupovat při zpracování údajů tak, aby subjekt údajů neutrpěl na svých právech, zejména

nesmí být zasahováno do práva subjektu údajů na lidskou důstojnost⁶, dále také musí být zejména zachováno právo na soukromí subjektu údajů a jeho osobního života. Veškeré povinnosti, které jsou správci či zpracovateli (ale i jejich zaměstnancům či dalším osobám) tímto právním předpisem uloženy, např. povinnost zpracovávat osobní údaje jen na základě řádného právního titulu a za legálním a legitimním účelem, informační povinnost vůči subjektu údajů, povinnost zabezpečit osobní údaje, stanovit účel jejich zpracování a zpracování účelu přizpůsobit co se týče rozsahu, doby a dalších parametrů, slouží těmto cílům, tedy zajištění zákonného, řádného a pro soukromí co možná nejméně invazivního zpracování osobních údajů. Ust. § 10 Zákona je právě zcela zásadním omezením správce a zpracovatele při zpracovávání osobních údajů, aby nemohlo docházet ke svévolné manipulaci s jakýmkoliv osobními údaji. Tato ochrana je konkrétním promítnutím ústavněprávní ochrany osobních údajů vysvětlených výše, kdy zákonodárce stanoví přesné a jasné limity zpracovávání osobních údajů, aby nedocházelo k jeho zneužití. Správci a zpracovateli je tak stanovena povinnost posuzovat v jednotlivých případech míru zásahu do práv subjektu údajů a musí tak volit řešení zpracování údajů, která zasahují do soukromí subjektu údajů co možná nejméně. Jestliže takto správce nebo zpracovatel nebudou postupovat, nebude zpracování v souladu se zákonem o ochraně osobních údajů a správce se vystavuje riziku kontroly a uplatnění opatření k nápravě ze strany Úřadu s tím, že toto opatření může v krajním případě představovat i zákaz celého prováděného zpracování osobních údajů.

Tento tzv. test proporcionality jsou povinni aplikovat především správci z oblasti veřejné sféry, kteří často disponují s rozsáhlými databázemi osobních údajů, jež jsou shromažďovány a zpracovávány na základě zmocnění zvláštního zákona, Zákon však tuto povinnost ukládá všem správcům bez ohledu na to, zda jsou ve veřejné správě či nikoliv. K tomuto testu proporcionality se mimo jiné poměrně obsáhle vyjadřuje také bohatá judikatura Evropského soudního dvora⁷ nebo Ústavního soudu České republiky⁸.

V této souvislosti je dále nutné zmínit, že porušení této povinnosti není Zákonem přímo sankcionovatelné. Zákon totiž porušení povinnosti stanovené v ust. § 10 Zákona ve výčtu

⁶ § 10 Zákona

⁷ Např. rozhodnutí ve věci C-31/88 Fedesa (1990) ECR 4023

⁸ Např. rozhodnutí sp. zn. Pl. ÚS 3/02

skutkových podstat nikde neuvádí, byť tam dříve bylo. Novelizací však byl tento přestupek vypuštěn, neboť nesplňoval podmínku určitosti skutkové podstaty. Aby však nešlo pouze o proklamační prohlášení, může Úřad v rámci své kontrolní činnosti konstatovat porušení tohoto ustanovení a v návaznosti na toto konstatování může kontrolovanému subjektu uložit, aby problematické zpracování přerušil, omezil nebo změnil.

Dalším poměrně zásadním principem je informační povinnost správce podle ust. § 11 Zákona. Podle ní je správce povinen informovat subjekt údajů o rozsahu a účelu zpracování, osobě zpracovatele, způsobu zpracování a možném okruhu osob, kterým budou údaje zpřístupněny. Dále musí být subjekt údajů informován o tom, že má právo na přístup ke zpracovávaným údajům podle ust. § 12 Zákona, že má právo na jejich opravu, případně také právo na vysvětlení (§ 21 Zákona), proč jsou osobní údaje zpracovávány v rozporu s ochranou soukromého a osobního života nebo v rozporu se Zákonem, právo žádat odstranění sporného stavu, právo obrátit se na Úřad, právo žádat nemajetnou újmu podle ust. § 13 současného občanského zákoníku. Vzhledem k tomu, že nesplnění této informační povinnosti je správním deliktem, doporučuje se správci, „*aby si nechal poskytnutí informací subjektem osobních údajů nějakým prokazatelným způsobem potvrdit.*“ (Bartík a Janečková, 2010, s. 152)

Z této informační povinnosti však existují výjimky, kterými jsou zejména zpracovávání údajů výhradně pro statistické, vědecké nebo archivní účely, kdy by poskytnutí těchto informací znamenalo nepřiměřeně vysoké náklady nebo neúměrné úsilí; zpracovávání údajů uložené na základě zvláštního zákona; zpracovávání oprávněně zveřejněných údajů a zpracovávání údajů se souhlasem subjektu údajů.

Na žádost a za přiměřenou úhradu nákladu je správce povinen poskytnout subjektu údajů informaci o zpracování jeho údajů, jak je uvedeno výše. V informaci, kterou správce poskytne, je vždy vymezen účel, rozsah zpracovávaných údajů, povaha automatizovaného zpracování a okruh příjemců. Tyto informace může poskytnout subjektu údajů také zpracovatel, je-li to osoba odlišná od samotného správce.

Zcela zásadní povinností (byť logickou) správce a zpracovatele je přijetí takových opatření, aby byl subjekt údajů ochráněn před neoprávněným nebo nahodilým přístupem k osobním údajům, či jejich neoprávněnému zpracování, případně jinému zneužití. Tato opatření mohou být jak personálního rázu (přísné podmínky pro výběr zaměstnanců, kteří přicházejí do kontaktu s osobními údaji), softwarového zabezpečení (kvůli kyberkriminalitě), tech-

nického (zabezpečení dveří, oken, apod.), či organizačního (oprávnění pro vstup osob do určitých prostor budovy). Tato opatření musí být provedena a zadokumentována v souladu s platnou legislativou.

1.2.7 Vztah mezi správcem a zpracovatelem

Pokud jde o vztah mezi správcem a zpracovatelem, může být vymezen zásadně pouze ve dvou rovinách. Zmocnění zpracovatele nakládat s údaji, které správce při své činnosti za stanoveným účelem shromáždil, může vyplývat ze zvláštního zákona, v případě, že zákonné zmocnění v daném případě není v zákoně, musí správce a zpracovatel uzavřít písemnou smlouvu. Pokud by nebyla smlouva mezi správcem a zprostředkovatelem uzavřena v písemné formě, způsobovalo by to její absolutní neplatnost, tedy neplatnost od počátku, aniž by se některá ze stran musela neplatnosti dovolat (jak by tomu naopak bylo u neplatnosti relativní, povinnost písemné formy tak opět podtrhuje význam úpravy ochrany osobních údajů). Tento princip vyplývá zejména z ust. § 40 odst. 1 současného občanského zákoníku, který stanoví, že úkon, který není učiněn ve formě, kterou stanoví zákon, je absolutně neplatný. I tento požadavek je upraven současně evropskou legislativou, konkrétně jde o čl. 17 směrnice 95/46/ES.

Povinnými náležitostmi smlouvy mezi správcem a zpracovatelem jsou:

- a) rozsah zpracování – ve smlouvě musí být výslovně uvedeno, zda se bude zpracovávat týkat komplexního rozsahu shromážděných osobních údajů nebo zda bude zpracovatelem zpracovávána pouze část souboru, z tohoto také jednoznačně plyne, že zpracovatel nemusí nutně zpracovávat celý soubor osobních údajů, a také že může mít správce uzavřenou smlouvu s více zpracovateli
- b) účel zpracování – výslovně uvedený účel zpracování by se měl samozřejmě zcela shodovat s účelem, který uvedl správce subjektu údajů, tento účel se samozřejmě musí bezvýjimečně shodovat se skutečným účelem, pro který správce osobní údaje shromažďuje a zamýšlí zpracovávat
- c) vymezení doby, na kterou se smlouva uzavírá – zákon sice nezakazuje uzavřít smlouvu mezi správcem a zpracovatelem na dobu neurčitou, nicméně tento údaj musí být ve smlouvě bezpodmínečně uveden
- d) záruky zpracovatele o technickém a organizačním zabezpečení ochrany osobních údajů – tyto záruky by měly být zcela konkrétní, nelze připustit, aby šlo pouze o obecné prohlášení, že zpracovatel ručí za technické a organizační zabezpečení.

Zpracovatel musí zejména co nejpodrobněji popsat například počítačový systém, který bude zajišťovat technickou ochranu, způsob zabezpečení místností, způsob proškolení personálu, samotná kritéria pro výběr personálu, systém kontroly, apod. Doporučuje se dokonce, aby bylo ve smlouvě vymezeno, který zaměstnanec zpracovatele bude zastávat kterou konkrétní pozici v systému zpracování osobních údajů, dále by měl být ve smlouvě vymezen rozsah kompetencí jednotlivých zaměstnanců zpracovatele a způsob, případně četnost, jejich proškolení. Stranám musí být tedy ze samotné smlouvy zcela zřejmé, jak bude zpracování osobních údajů prakticky prováděno a zejména zabezpečeno, čímž také splní zákonnou povinnost přijmout při zpracovávání taková opatření, aby nedošlo ke zneužití osobních údajů, jak je uvedeno v ust. § 13 Zákona. Je třeba poznamenat, že povinnost stran podle ust. § 13 Zákona, tj. přijatými opatřeními bránit neoprávněnému zásahu do zpracovávaných údajů, jinému zpracování nebo jinému zneužití. Poměrně významnou skutečností je, že tuto povinnost má správce a zpracovatel i po ukončení zpracování osobních údajů. Tato zákonná povinnost vychází ze zcela jednoduchého předpokladu, že po skončení zpracování osobních údajů tyto údaje stále reálně existují, je tedy třeba s nimi naložit tak, aby byla ochrana soukromí subjektů údajů beze změny zachována.

Pokud jde dále o vztah mezi správcem a zpracovatelem, je zpracovatel povinen upozornit správce na to, že správce porušuje při své činnosti uložené povinnosti. Pokud na tuto povinnost zpracovatel rezignuje, odpovídá za škodu, která porušením povinností správce vznikla, společně a nerozdílně se správcem. Tímto také není vyloučena odpovědnost samotného zpracovatele za škodu, kterou navíc způsobí.

1.2.8 Likvidace osobních údajů

Jak již bylo řečeno výše, vždy dochází ke zpracování osobních údajů za nějakým konkrétním účelem, který si na počátku zpracování vymezí a ten také subjektu údajů sděluje. Jakmile však tento účel zpracování údajů pomine, je správce či přímo zpracovatel povinen zcela zlikvidovat veškeré zpracovávané údaje. Tuto likvidaci může provést také na základě žádosti subjektu údajů v případě, kdy je subjekt údajů přesvědčen, že správce při zpracování údajů porušuje zákon. K likvidaci však nemusí dojít, pokud tak stanoví zvláštní zákon z důvodu uchování údajů pro účely archivnictví nebo uplatnění práv v občanském, trestním nebo správním řízení.

1.2.9 Správní delikty

Co se týče správních deliktů, kterých se lze na úseku ochrany osobních údajů dopustit, lze v zákoně o ochraně osobních údajů nalézt klasickou dvojkolejnost právní úpravy, jako je tomu i u jiných správněprávních předpisů. Na straně jedné vymezuje Zákon přestupky, kterých se může dopustit pouze fyzická osoba, na straně druhé vymezuje Zákon jiné správní delikty, kterých se může dopustit naopak pouze právnická osoba nebo fyzická osoba podnikající. Tato dvojkolejnost zejména zhodnocuje fakt, že fyzické osoby nepodnikající se nedopouští takových specializovaných přestupků pravidelně, neboť k tomu zpravidla nemají ani příležitost. Předpokládá se, že taková fyzická osoba spáchá přestupek jednotlivě. Naproti tomu právnická osoba nebo fyzická osoba podnikající se většinou setkává v tomto případě s osobními údaji pravidelně, v drtivé většině případů je právě nakládání s osobními údaji náplní jejich podnikatelské činnosti, případně z jejich podnikatelské činnosti přímo vyplývá. Mimo jiné z tohoto důvodu je potřeba odpovědnost fyzických osob odlišit od odpovědnosti právnických osob a fyzických osob podnikajících dalším odlišením však také jsou rozdílné procesní předpisy (zákon o přestupcích, správní řád), které se v těchto správních řízeních používají.

Jako první v pořadí všech vymezených správních deliktů Zákon v § 44 odst. 1 uvádí přestupek, kterého se může dopustit jen zaměstnanec správce nebo zpracovatele, případně fyzická osoba, které se u správce nebo zpracovatele dostane do kontaktu se shromážděnými osobními údaji. Toto umístění má svoji logiku, neboť jsou to právě tyto osoby, které budou prakticky nejčasněji nakládat s osobními údaji, je tedy nutné postihnout porušení jejich zákonné povinnosti mlčenlivosti (§15 Zákona). K tomuto přestupku je třeba poznamenat, že jej lze spáchat jak aktivním jednáním, tak také opomenutím. Za takový přestupek lze uložit pokutu až do výše 100.000,- Kč.

Přestupek, kterého se může dopustit fyzická osoba jako správce nebo zpracovatel podle § 44 odst. 2, případně odst. 3, je skutkově vymezen zcela totožně jako jiný správní delikt ukládaný právnickým osobám a fyzickým osobám podnikajícím podle ust. § 45 odst. 1, odst. 2. Konkrétně je těmito ustanoveními kriminalizováno jednání, kterým jsou porušovány ty nejzákladnější povinnosti, které jsou podle zákona uloženy, tzn., subjekt nestanoví účel, prostředky nebo způsob zpracování, případně takto vymezené podmínky poruší, subjekt zpracovává nepřesné údaje, případně neplní další základní povinnosti uvedené v § 5 Zákona, neplní informační povinnost vůči subjektu údajů, odmítne plnit informační povinnost vůči subjektu údajů, apod. V případě, že takový jednáním subjekt zasáhne do práv

většího počtu osob nebo se zasáhne nepřipustným způsobem do citlivých údajů, použije se přísnější kvalifikace podle vyššího odstavce. Fyzické osobě je tak možné za takové jednání uložit pokutu ve výši do 1.000.000,- Kč, resp. 5.000.000,- Kč, právnické osobě nebo podnikající fyzické osobě se uloží pokuta ve výši do 5.000.000,- Kč, resp. 10.000.000,- Kč. Je zde tedy poměrně patrné, že zákon zohledňuje rozdílné majetkové poměry jednotlivých subjektů.

Dalším dvojkolejným deliktem je přestupek podle ust. § 44a odst. 1 Zákona, resp. jiný správní delikt podle ust. § 45a odst. 1 Zákona, jehož podstatou je zveřejnění osobních údajů, přestože to jiný právní předpis zakazuje. Spáchání tohoto správního deliktu tedy u pachatele vyžaduje splnění tří kumulativních prvků – existence osobního údaje, jeho zveřejnění a zákaz zveřejnění uložený jiným právním předpisem. V tomto případě jsou sankce za přestupek i jiný správní delikt zcela totožné, uloží se pokuta ve výši do 1.000.000,- Kč, resp. do 5.000.000,- Kč v případě, kdy dojde ke zveřejnění osobního údaje prostřednictvím tisku, filmu, sdělovacího prostředku.

Výše pokuty je ohraničena horní hranicí, při jejím uložení se přihlíží zejména k míře závažnosti porušení povinností, četnosti, také případně k předchozím pokutám apod., tak aby nebyl subjekt postihován nepřiměřeně, ale zároveň by u něj měla pokuta působit preventivně.

2 EKONOMICKÉ A PRÁVNÍ ASPEKTY PŘI SPRÁVĚ OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ NA VYSOKÝCH ŠKOLÁCH

Vzhledem k tomu, že vysoká škola při své činnosti zcela nutně zpracovává osobní údaje, je v důsledku toho považována za správce (resp. také zpracovatele). Aby tedy vysoká škola dostála svým zákonným povinnostem, které jí z titulu správce osobních údajů plynou, je zřejmé, že si musí uvědomit všechny aspekty, které s sebou zpracování osobních údajů nese a musí tak vzít na vědomí přesah ochrany osobních údajů do ekonomické i právní stránky činnosti. Tato kapitola si klade za cíl identifikovat významné ekonomické a právní (případně smíšené) aspekty při správě ochrany osobních údajů na vysokých školách.

2.1 Ekonomické aspekty správy ochrany osobních údajů

Vzhledem k charakteru institutu ochrany osobních údajů je nutné dojít k závěru, že jejich správa přinese vysoké škole pouze náklady. Zpracování osobních údajů je pro činnosti vysoké školy úkonem, bez kterého by její činnost byla značně komplikovaná (ne-li nemožná), není to tedy například o inovaci, díky které by činnost vysoké školy probíhala efektivněji, rychleji, s vynaložením nižších nákladů, či s vyššími výnosy. Zpracování osobních údajů je pouze běžným úkonem, kdy však musí brát jejich správce na vědomí své zákonné povinnosti a vynaložit ze svého rozpočtu náklady na zavedení opatření, která zabezpečí, aby zpracování proběhlo v souladu se zákonnými požadavky.

2.1.1 Softwarové nástroje

V současné době probíhá zpracování a zejména přenos informací v elektronické podobě, mezi jedny z nejvýznamnějších ekonomických aspektů proto lze samozřejmě zařadit pořizovací náklady na specializovaný software. S ohledem na činnost vysoké školy samotnou půjde zejména o software, který umožní sdílení informací o studentech mezi vedením vysoké školy a jednotlivými součástmi vysoké školy (tj. fakultami), ale především umožní sdílení informací o studentovi v rámci studované fakulty mezi jednotlivými příslušnými vyučujícími v rozsahu, který je pro ně potřebný, a dále umožní sdílení informací o hodnocení zápočtů, kolokvií a zkoušek, případně také informací o poplatcích za studium nebo informací o příslušných stipendiích apod., mezi vysokou školou a studentem samotným, aniž by k těmto informacím měla přístup jiná neoprávněná osoba.

Pořízení a zavedení takového softwaru do činnosti vysoké školy s sebou nese další s tím spojené náklady, kterými jsou školení pro zaměstnance. Ačkoliv pořizovací cena takového

softwaru nebyla dohádatelná a žádná z oslovených vysokých škol takovou informaci neposkytla, náklady na školení pro zaměstnance, aby byli schopní tento software ovládat, se pohybuje řádově kolem částky 500,- Kč na jednu školenou osobu, kdy musí zaměstnavatel počítat s tím, že samotné školení zabere cca 2 hodiny času, který se zaměstnanci nebudou věnovat ostatním pracovním povinnostem.

K tomu je však na druhou stranu jedním dechem dodat, že zde půjde zejména o jednorázově vynaložené náklady, které nebude nutné v budoucnu o konkrétního zaměstnance opakovat. Daný software může být také využit (a v praxi tomu tak je⁹) také k další komunikaci a úkonům mezi vysokou školou a studentem, například k zapisování předmětů v daném semestru, k přihlašování na zkoušky nebo k úkonům spojeným s kvalifikačními pracemi.

2.1.2 Personální zabezpečení

Pokud jde o personální stránku ochrany osobních údajů, je nutné počítat také s náklady vynaloženými na řádné proškolení zaměstnanců v oblasti ochrany osobních údajů obecně (nikoliv tedy v rámci užívání příslušného softwaru, jak je uvedeno výše, ale v oblasti ochrany osobních údajů při jakýchkoliv činnostech, při kterých se daný zaměstnanec dostane do kontaktu s osobními údaji zejména studentů). Zejména tedy může jít například o způsob zveřejňování výsledků přijímacích zkoušek, komunikaci se studenty prostřednictvím e-mailové pošty, možnost rozesílání e-mailové pošty na více adres současně (využití „kopie“ nebo „skryté kopie“), možnost rozesílání e-mailové pošty na oblíbené společné „ročníkové“ e-mailové adresy, do kterých má přístup větší množství studentů současně, event. může jít o rozesílání e-mailu, jehož obsah se může týkat více osob.

Ačkoliv se může zdát, že jde o poměrně jasné úkony, vysoká škola by neměla školení v této oblasti zanedbat a náklady na něj vynaložit, když ne každý zaměstnanec si může při takových úkonech uvědomit jejich spojení s právní úpravou ochrany osobních údajů. Školení v této oblasti se dle dostupných informací pohybuje řádově v rozmezí 500,- Kč – 2.000,- Kč na jednoho zaměstnance, podle délky a hloubkového zaměření daného školení.

⁹ V praxi je tedy nutné pořídit takový systém, který umožní elektronickou správu osobních údajů, komunikaci a plnění dalších údajů mezi vysokou školou a studentem tak, aby nedošlo k zásahu do soukromí studenta a porušení platné právní úpravy ochrany osobních údajů.

Současně je třeba myslet také na náklady spojené s proškolením zaměstnanců pověřených zápisem příslušných údajů do matriky studentů. Tito pověřeni zaměstnanci by měli být totiž poučeni o právní úpravě ochrany osobních údajů daleko více než ostatní.

2.1.3 Technické zabezpečení

Vysoká škola se při své činnosti dostává do kontaktu s velkým množstvím osobních údajů velkého množství studentů. Je tedy nutné zajistit, aby vysoká škola jako správce těchto osobních údajů přijala také dostatečná technická opatření, aby se k těmto údajům nedostala nepovolaná osoba. Prakticky musí vysoká škola počítat s tím, že bude nutné vynaložit další náklady na pořízení bezpečnostních dveří ve vstupu do archivů, úložišť písemných dokumentů obsahujících osobní údaje (např. studijní oddělení, sekretariáty apod.), úložišť osobních údajů v elektronické podobě (např. servery a ostatní IT zařízení vysoké školy, archiv dokumentů v elektronické podobě).

Vysoké školy tak nejčastěji vynakládají ze svých rozpočtů finanční prostředky na zabezpečení celé budovy, jako jsou například bezpečnostní vstupní dveře, mříže na oknech, kamerový systém a některé vysoké školy mají dokonce zajištěnu bezpečnostní agenturu k osobnímu zabezpečení školy. Nutno podotknout, že tato opatření slouží současně k zabezpečení celé školy, nikoliv pouze k zajištění přístupu ke zpracovávaným osobním údajům, vzhledem k tomu k této skutečnosti nákladovost čistě z hlediska ochrany osobních údajů je tu nepatrná.

2.2 Ekonomicko-právní aspekty správy ochrany osobních údajů

Některé aspekty správy ochrany osobních údajů nelze zařadit výhradně do právních aspektů, neboť vysoká škola musí počítat s tím, že při jejich aplikaci dojde také k zásahu do ekonomické sféry vysoké školy, proto je tyto aspekty nutné zařadit do smíšené kategorie.

2.2.1 Sankce za porušení povinností při zpracování osobních údajů a náhrada škody

Porušení povinností správce při zpracování osobních údajů zejména při ingerenci Úřadu pro ochranu osobních údajů s sebou zpravidla nese právní hledisko, kterým je nejčastěji konstatování, že k porušení povinností stanovených Zákonem opravdu došlo a následně také povinnost (ať již přímo uložená nebo vyplývající logicky z uložené sankce), a ekonomické hledisko, kterým bezesporu je uložení pokuty stanovené v zákoně, čímž je zasaženo do finanční sféry dané vysoké školy. Na okraj je třeba zmínit, že právě tato uložená fi-

nanční sankce je tím nejvýznamnějším preventivním opatřením (ať pro postižený subjekt do budoucna, tak pro ostatní subjekty, aby se takového porušení právní úpravy nedopouštěly).

Vzhledem k tomu, že vysoká škola je právnickou osobou, přicházejí v úvahu následující správní delikty:

- a) správní delikt podle ust. § 45 odst. 1 Zákona, tzn., porušení základních povinností správce stanovených Zákonem, za který je možné uložit pokutu až do výše 5.000.000,- Kč
- b) správní delikt podle ust. § 45 odst. 1, odst. 2 Zákona, tzn., že porušením základních povinností správce dojde k ohrožení většího počtu osob zásahem do osobního nebo soukromého života, případně dojde k zásahu do citlivých údajů, za tento správní delikt je možné uložit vysoké škole pokutu až do výše 10.000.000,- Kč

Na okraj je nutné tak podotknout, že v předchozí kapitole bylo sice zmíněno, že dalším správním deliktem je ještě správní delikt podle ust. § 45a odst. 1 Zákona, nicméně ten se vztahuje s ohledem na jeho zakotvení v právní úpravě v roce 2009 téměř výhradně na zákaz zveřejňování informací o obětech trestných činů a s činností vysokých škol tak nemá nic společného.

Na tomto místě nelze taktéž pominout povinnost vysoké školy nahradit také případnou majetkovou i nemajetkovou újmu, která porušení povinností stanovených zákonem k ochraně osobních údajů vznikla. Také náhrada škody s sebou nese aspekt ekonomický (zásah do finanční sféry vysoké školy), tak také aspekt právní (konstatování porušení ochrany osobních údajů).

2.3 Právní aspekty správy ochrany osobních údajů

Ochrana osobních údajů při činnosti vysoké školy s sebou nese také čistě právní aspekty, na které vysoká škola nesmí zapomínat. V opačném případě hrozí, že nedostojí zákonem uloženým povinnostem a dotčený subjekt údajů se obrátí na Úřad pro ochranu osobních údajů s žádostí o zajištění sjednání nápravy.

2.3.1 Registrace zpracování osobních údajů u Úřadu pro ochranu osobních údajů

Vysoká škola při většině své činnosti zpracovává osobní údaje na základě zákonného zmocnění, v zájmu zkvalitnění své činnosti i ochrany své majetku i majetku studentů však

často koná činnosti, při kterých ke zpracování osobních údajů v nějaké formě dochází, chybí zde však již zákonné zmocnění. V takovém případě, je vysoká škola povinna tuto činnost oznámit v souladu s ust. § 16 odst. 1 Zákona Úřadu pro ochranu osobních údajů, kdy v tomto oznámení musí zejména uvést, jaké údaje bude zpracovávat, za jakým účelem, dále například také, jak je bude chránit před zneužitím a jak je bude zpracovávat. „*Oznámovací povinnost je základní administrativní povinností správce, jejímž cílem je...informovat zejména dotčené subjekty údajů, ale i další subjekty, pro které mohou být tyto informace relevantní.*“ (Kučerová, et al., 2012, s. 253)

Taková povinnost se vztahuje na vysokou školu například při zavedení kamerového systému k ochraně majetku. Zákon totiž vysoké škole k této činnosti zcela jednoznačně nedává, proto je třeba zavedení kamerového systému oznámit, aby Úřad sám mohl na základě svého správního uvážení posoudit, zda může nebo nemůže při této činnosti dojít k porušení zákonných povinností správce/zpracovatele osobních údajů.

2.3.2 Dodržování povinností správce (resp. zpracovatele)

Vysoká škola je jako správce osobních údajů povinna dodržovat povinnosti stanovené zákonem o ochraně spotřebitele¹⁰. Přestože byly tyto povinnosti poměrně podrobně vyjmenovány v předchozí kapitole, je zejména nutné zmínit, že vysoká škola je jako správce povinna zpracovávat pouze přesné údaje, a to pouze po dobu, po kterou je to nezbytné k naplnění účelu zpracování¹¹. Apelovat lze také na to, aby byly zpracovávány jen ty osobní údaje, které jsou ke stanovenému účelu nezbytné při minimálním zásahu do soukromého života subjektu údajů. Dále je vysoká škola povinna zabezpečit, aby při nedošlo ke zneužití či jakékoliv neoprávněné manipulaci s osobními údaji.

Pokud vysoká škola při některé své činnosti zpracovává osobní údaje, aniž by jí to ukládal zákon o vysokých školách, navíc bez souhlasu subjektu údajů, je povinna subjekt údajů informovat zejména o rozsahu zpracování, účelu zpracování, osobách, které budou

¹⁰ Zejm. povinnosti uvedené v § 5 Zákona

¹¹ Jak bude pojednáno v následující kapitole, ke zpracování většiny údajů dochází na základě zákonného zmocnění.

s osobními údaji nakládat a komu budou údaje zpřístupňovány¹². Vysoká škola má také povinnost poskytnout subjektu údajů na jeho žádost informaci o zpracovávaných osobních údajích¹³.

2.3.3 Pokyny udělené zaměstnancům

S ohledem na ust. § 14 Zákona je vysoká škola jako správce povinna vymezit vůči svým zaměstnancům, kteří zpracovávají na základně smlouvy¹⁴ osobní údaje, podmínky zpracování a rozsah údajů, které budou zpracovávat. Pokud by nebylo možné uložit takové pokyny zaměstnancům, nebyla by subjektu údajů zaručena dostatečná ochrana jejich soukromí. V případě, že dojde k zásahu do práva na soukromí subjektu údajů, posoudí se, zda došlo k porušení zákonných či smluvních povinností správcem či jeho zaměstnancem. Subjekt údajů tak má jistotu, že bude mu škoda některou ze stran každopádně nahrazena. Pokud tedy zaměstnanec správce odmítne respektovat pokyny správce a bude nakládat s osobními údaji v rozporu s uloženými podmínkami či v rozporu se stanoveným rozsahem, bude se dotčený subjekt údajů domáhat náhrady škody přímo po zaměstnanci.

¹² § 11 Zákona

¹³ § 12 Zákona

¹⁴ Zákon pro takovou smlouvu nestanovuje povinnou písemnou formu, postačí tedy, dohodne-li se vysoká škola se svým zaměstnancem, že mu osobní údaje svých studentů ke zpracování zpřístupní.

3 ČINNOSTI VYSOKÉ ŠKOLY, NA KTERÉ DOPADÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA ZÁKONA O OCHRANĚ OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Vysoké školy jsou v ust. § 1 z. č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, vymezeny jako „nejvyšší článek vzdělávací soustavy, vrcholná centra vzdělanosti, nezávislého poznání a tvůrčí činnosti a mají klíčovou úlohu ve vědeckém, kulturním, sociálním a ekonomickém rozvoji společnosti“. Aby byl však tento cíl naplněn, musí vysoká škola stanovit kritéria pro přijetí nových studentů, kritéria pro plnění zápočtů, zkoušek i státních zkoušek. Vysoká škola stanovuje také další pravidla, která jsou určena všem členům akademické obce. Aby bylo možné určit, zda jsou pravidla a kritéria jednotlivými studenty dodržována, je nutné jednotlivé studenty od sebe odlišit, identifikovat. Mimo jiné za tímto účelem vysoká škola zpracovává osobní údaje jednotlivých studentů. Cílem této kapitoly je identifikace těch nejvýznamnějších činností, při kterých dochází ke zpracování osobních údajů ve smyslu zákona o ochraně osobních údajů.

3.1 Přihláška ke studiu

Přihláška ke studiu je prvním úkonem, který budoucí student vůči škole učiní. Náležitosti, resp. rozsahu poskytovaných osobních údajů v přihlášce ke studiu stanoví zákon o vysokých školách v ust. § 50, obvykle je však požadováno, aby uchazeč o studium uvedl jméno, příjmení, adresu trvalého pobytu, rodné číslo, telefonní číslo, pohlaví, národnost, apod. Ačkoliv například údaj o národnosti je dle ust. § 50 zákona o vysokých školách vyžadován pouze u cizinců, pravidelně jej vyžadují vysoké školy po všech uchazečích. Současně je nutné podotknout, že tento údaj je navíc nadbytečný s ohledem na ust. čl. 3 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, podle kterého se může každý svobodně rozhodnout o své národnosti a tato zvolená národnost mu musí být uznána. Je tak pravidelně uznávána například moravská národnost (obdobně jako při sčítání lidu). Dále je třeba poukázat, že je nadbytečný také údaj o pohlaví uchazeče, protože z přiděleného rodného čísla (a obecně také samozřejmě jména a příjmení), je takový údaj poměrně jednoduše zjistitelný.

Uchazeč má však poměrně složitou možnost obrany, pokud by tyto údaje nechtěl vysoké škole poskytnout a škola by jeho požadavku nevyhověla. Vzhledem k tomu, že uzavírka přihlášek bývá na konci února a některá přijímací zkoušky probíhají již v květnu, nemusel by uchazeč při podání podnětu k Úřadu k prošetření této situace termín přijímacích zkoušek stihnout. Nehledě na to, že mezidobí mezi podáním přihlášky a přijímacími zkouškami

bude chtít raději věnovat přípravě a studiu než formulaci podnětu. Vhodnější by proto byla samozřejmě spíše změna postoje vysokých škol a přizpůsobení formulářů přihlášek.

Otázkou dále může, být, jak dlouho vysoké školy přihlášky ke studiu uchovávají. Žádný uchazeč (zvláště ten neúspěšný), samozřejmě nemá zájem, aby na příslušné škole byly k dispozici jeho údaje, které poskytl na přihlášce ke studiu, když bylo přijímací řízení ukončeno a přihlášky již škola nevyužije. Hrozí zde totiž riziko, že by se k těmto údajům mohla dostat nepovolaná osoba.

„Zákon o vysokých školách na ni odpověď nedává a snad by se bylo možno více dopátrat ve statutárních předpisech vysokých škol.“ (Mates, et al., 2012, s. 141) Jak již bylo uvedeno výše, pravidla pro nakládání s osobními údaji stanoví mimo jiné ustanovení § 5 zákona o ochraně osobních údajů. Podle něj je možné údaje zpracovávat jen po dobu trvání účelu, pro který byly shromážděny, déle pouze za účelem statistickým, vědeckým nebo pro účely archivace. Vzhledem k tomu, že poslední tři výjimky nelze aplikovat na vysokou školu, pak je zřejmé, že přihlášky může škola uchovávat pouze po dobu trvání přijímacího řízení, po jeho skončení je nutné přihlášky řádně zlikvidovat.

Jak je uvedeno výše, subjekt údajů – subjekt údajů si může u příslušné vysoké školy ověřit, zda k tomuto zlikvidování skutečně došlo. Prakticky to udělá tak, že se vysoké školy dotáže, zda o něm uchovává nějaké osobní údaje, a v případě, že ano, tak se dotáže na jejich rozsah. Vysoká škola by mu měla poskytnout informaci, že již jeho údaje na přihlášce nezpracovává a že došlo k jejich řádné likvidaci. V opačném případě škola uvede, že údaje stále zpracovává. Pak ji může subjekt údajů, vyzvat k tomu, aby dodržovala své povinnosti stanovené v zákoně o ochraně osobních údajů a případně také současně informovat Úřad.

3.2 Použití rodného čísla na vysoké škole

Od vyplnění přihlášky na vysokou školu až po vydání vysokoškolského diplomu při jejím úspěšném absolvování je možné vysledovat, že vysoká škola využívá v poměrně rozsáhlé míře rodné číslo studenta. Nejčastěji je možné se s použitím rodného čísla setkat zejména při vydávání dokladů a osvědčení o absolvování studia, v záležitostech rozhodování o ubytovací, prospěchové nebo jiné stipendium, uznání vysokoškolského vzdělání z jiné vysoké školy v České republice nebo také v zahraničí, a v dalších záležitostech.

Zákonné zmocnění k uvádění rodného čísla v těchto případech dává zákon o vysokých školách v ust. § 57 odst. 8¹⁵. Je třeba ovšem zmínit, že zákon uděluje vysoké škole oprávnění, nikoliv povinnost, proto by měla rodná čísla zpracovávat jen v případech, kdy to vysoká škola považuje za vhodné, nemusí je tedy využívat ve všech případech vyjmenovaných v zákoně. Obdobný závěr lze také vyčíst z odborné literatury: „...každý, kdo zpracovává osobní údaje, by měl, alespoň na základní úrovni provést test proporcionality čili posoudit, nakolik jím prováděné zpracování je pro dosažení stanoveného účelu nezbytné, zda je jeho rozsah, množina zpracovávaných údajů, doba jejich uchování atd. účelu adekvátní a zda by jej nebylo možné dosáhnout i méně invazivním způsobem zpracování osobních údajů.“ (Kučerová, et al., 2012, s. 207) Vzhledem k tomu, že vysoká škola je ke zpracování rodného čísla zmocněna přímo zákonem, není k tomuto zpracování třeba, aby si vyžadovala souhlas od subjektu údajů – od studenta.

3.3 Matrika studentů

Poměrně zásadním způsobem však zpracovává osobní údaje o studentech matrika studentů. Matrika studentů je vedena zejména z důvodu evidence jednotlivých studentů, dále je matrika studentů zejména pro účely rozpočtové a statistické. Je nutné také zmínit, že matrika studentů je zřízena na základě ustanovení § 88 zákona o vysokých školách¹⁶, s ohledem tedy na toto zákonné zmocnění není třeba po studentech vyžadovat jejich souhlas se zpracováním osobních údajů v matrice.

Zákon o vysokých školách současně poměrně striktním taxativním vymezením provádí výčet údajů, které budou zahrnuty do zápisu. Jedná se tedy o jméno, příjmení, rodné číslo, stav a trvalý pobyt, pokud jde o cizince, ti by měli mít dále v matrice studentů vedené datum narození, pohlaví, bydliště v České republice a státní občanství. Pokud se tedy v matrice studentů ocitnou jiné údaje, pak se jejich zpracovatel dopouští poměrně zásadního pochybení. Jakmile by se student (případně jiná osoba) o tomto pochybení dozvěděl, může tuto situaci řešit písemnou žádostí o odstranění pochybení.

¹⁵ „V dokladech o studiu podle odstavce 1 a v rozhodnutích a osvědčeních podle § 50 až 69, § 89 až 91 a § 99 je vysoká škola oprávněna uvádět rodné číslo osoby, o kterou se jedná, bylo-li jí přiděleno.“

¹⁶ „Vysoká škola vede matriku studentů. Matrika studentů slouží k evidenci o studentech a k rozpočtovým a statistickým účelům.“

Režim matrik studentů je však zcela odlišný od režimu přihlášek ke studiu. Údaje uvedené v matrice studentů a rozhodnutí jsou totiž označeny jako archiválie a údaje studentů tak mohou být zpracovávány (resp. uchovávány) i po uplynutí doby, po kterou jsou tyto údaje potřebné pro účely jejich zpracování. Jak bylo zmíněno výše, takový postup je možný právě v případě, že jsou údaje uchovávány pro účely archivnictví (ust. § 5 odst. 1 písm. e) Zákona). Rozdíl oproti režimu přihlášek ke studiu je patrný i z laického pohledu v tom, že škola má samozřejmě mnohem větší zájem uchovávat informace o studentech, kteří byli úspěšní v přijímacím řízení a z velké části také v průběhu studia na příslušné vysoké škole, než uchovávat informace o všech uchazečích, kteří ne ve všech případech byli schopni vůbec splnit podmínky pro přijetí na tuto vysokou školu a vlastně jim tak k této škole nevznikl žádný vztah. Údaje jsou matrice studentů uchovávány například proto, aby bylo možné dohledat údaje o studiu konkrétního studenta pro účely výpočtu poplatků za další studium nebo delší studium. Vysoká škola tak má také možnost ověřit, zda student opravdu úspěšně absolvoval jinou vysokou školu nebo jiný obor, aniž by se nutně musela spoléhat pouze na tvrzení a materiály poskytnuté daným studentem.

Vzhledem k tomu, že matrika studentů obsahuje osobní údaje všech studentů, kteří na vysoké škole studují nebo studovali v minulosti, je nutné k ní přistupovat a manipulovat s ní vysokou mírou opatrnosti. K zajištění bezpečnosti osobních údajů je zákonem výslovně stanoveno, že záznamy do matriky studentů jsou oprávněni provádět pouze ti zaměstnanci, kteří jsou k tomu výslovně pověřeni. V opačném případě by vysoké škole hrozilo, že bude při zjištění takového porušení zahájeno správní řízení a vysoké škole by hrozila pokuta ze strany Úřadu pro ochranu osobních údajů.

Pokud jde o osoby oprávněné nahlížet do matriky studentů, je zcela zřejmé, že do ní „*může nahlížet každý, jehož se příslušný zápis týká.*“ (Mates, et al., 2012, s. 143) Student je tak oprávněn se seznámit se zápisem, který se ho osobně týká. Dále do matriky nahlíží pro své potřeby samozřejmě daná vysoká škola. Další osoby mohou nahlížet do matriky studentů jen v případě, že bude prokázán jejich naléhavý právní zájem. Pokud žadatel svůj právní zájem prokáže, nemůže mu být bráněno v tom, aby mu byl požadovaný údaj zpřístupněn, nelze mu však zpřístupnit celou matriku studentů ale pouze příslušný údaj.

Pojem právní zájem je jedním z klasických neurčitých pojmů, které se vyskytují v různých předpisech napříč celým právním řádem České republiky. Vzhledem k tomu, že zákonodárce nemohl při tvorbě zákona o vysokých školách předpokládat všechny případy, které mohou přicházet v úvahu, použil právě tento pojem. Tuto situaci lze srovnat například

s nahlížením do sbírky listin vedené katastrálními úřady. Do této sbírky listin může nahlížet a činit si z ní opisy a výpisy vlastní dané nemovitosti, případně účastníci daného řízení o vkladu práva do KN, pak ovšem může nahlížet do sbírky listin například soused či osoba, která úřadu prokáže, že má v úmyslu vlastníka nemovitosti žalovat (z důvodu, že nabývací listina je neplatná apod.). Lze tedy předpokládat, že o nahlédnutí do matriky studentů může požádat jiná vysoká škola, správní úřad, či subjekt, pro kterou bude údaj uvedený v matrice studentů důležitý pro zahájení jiného řízení apod.

3.4 Akademické senáty

Pokud jde o činnosti vysoké školy, při které dochází ke zpracování osobních údajů, pak je třeba jmenovat činnost univerzitních nebo fakultních akademických senátů. Akademické senáty jsou podle zákona o vysokých školách jedním z hlavních orgánů vysoké školy. Vzhledem k tomu, že jsou jednání akademických senátů ze zákona zásadně veřejná (viz ust. § 8 a § 27 zákona o vysokých školách), jejich jednání se může zúčastnit jakákoliv osoba, tato osoba dokonce nemusí být ani členem akademické obce. Na těchto jednáních se jí tak mohou dostat do dispozice osobní údaje, tyto údaje však již musí zpracovávat výhradně podle režimu zákona o ochraně osobních údajů.

Seznamy členů akademických senátů bývají velmi často uveřejněny na webových stránkách vysoké školy, případně také na klasické úřední desce vysoké školy. Současně bývá zveřejněn například také e-mailový kontakt. Při zkoumání, zda takové zveřejnění osobních údajů nekoliduje s úpravou zákona o ochraně osobních údajů, však musíme dospět k závěru, že nikoliv. Členové akademických senátů se dobrovolně rozhodli přijmout funkci, se kterou je spojena vyšší míra publicity, kdy v takovém případě tyto osoby musí strpět vyšší zásah do svého soukromí. K tomu se mimo jiné v obdobných záležitostech vyjádřil také Ústavní soud ČR a také Evropský soud pro lidská práva¹⁷. Ústavní soud¹⁸ k obdobné otázce konstatoval: „*Ústavní soud v tomto případě vyslovil názor, že „lze obecně konstatovat, že osoby veřejně činné, tedy politici, veřejní činitelé, mediální hvězdy aj., musí akcep-*

¹⁷ Viz například rozsudek ESLP Lingens proti Rakousku (1986)

¹⁸ Nález Ústavní soudu ze dne 15. 3. 2003, sp. zn. I. ÚS 367/03 (spor se tehdy týkal populární české zpěvačky H. V.)

tovat větší míru veřejné kritiky než jiní občané. Důvod tohoto principu je dvojitý. Jednak se tím podporuje veřejná diskuze o veřejných věcech a svobodné utváření názorů. Co největší bohatost diskuze o věcech veřejných by měla být státní mocí regulována jen v míře nezbytně nutné (srov. čl. 17 odst. 4 Listiny základních práv a svobod). Současně tím stát akceptuje, že jeho mocenský zásah do svobody projevu, za účelem ochrany dobrého jména jiných občanů, by měl přijít subsidiárně, tedy pouze tehdy, pokud nelze škodu napravit jinak. Škodu lze napravit jinak než zásahem státu, např. užitím přípustných možností k oponování kontroverzních a zavádějících názorů. Tak lze často minimalizovat škodlivý následek sporných výroků mnohem efektivněji, než cestou soudního řízení“

3.5 Jiné orgány vysoké školy

V praxi však nejsou zveřejňovány pouze seznamy členů akademických senátů vysokých škol. Pravidelně jsou zveřejňovány seznamy členů také jiných orgánů, ať jde o samosprávné orgány vysoké školy nebo její části, nebo o další orgány vysoké školy. Půjde tedy často o správní rady, poradní orgány rektora nebo například o disciplinární komisi vysoké školy nebo její části. V těchto případech však nejsou veřejná zasedání těchto orgánů, například u disciplinární komise je zcela logické, že je veřejnost z takového jednání zcela vyloučena. Není tak možné se obecně seznámit ani se zápisy z těchto jednání. Jediným způsobem, kterým je možné informace o těchto řízeních získat, je poskytnutí informací na základě zákona o svobodném přístupu k informacím, je však nutné upozornit na skutečnost, že tyto informace budou poskytovány právě v takové míře, aby nedošlo k porušení ochrany osobních údajů.

3.6 Informace vedené v elektronické podobě

Část agendy vysoké školy je vedena v elektronické podobě, což zjednodušuje její zpracování a například také zveřejnění. Část informací je zveřejňována komukoliv, část je zveřejněna pouze zaměstnancům a studentům vysoké školy (resp. akademické obci) a část je zveřejněna jen úzce vymezenému okruhu osob (např. pouze vyučujícím dané fakulty). Pokud jde o informace zveřejňované komukoliv, bude se v praxi jednat nejčastěji o uvedení jména a příjmení vyučujícího spolu s příslušným pracovním kontaktem. Pro funkcionáře vysoké školy nebo fakulty platí, že spolu s jejich postavením je spojena nižší míra ochrany osobních údajů, pro ostatní zaměstnance je nutné respektovat ochranu osobních údajů v takové míře, jakou si strany stanovily v konkrétní pracovní smlouvě.

Do druhé skupiny budou patřit například informace o rozvrhu studenta. Vzhledem k tomu, že při dodržování tohoto rozvrhu by měl kdokoliv přehled o pohybu studenta a jeho denních činnostech, je třeba okruh osob, které se s těmito údaji budou seznamovat, výrazně omezit. Za zmínku stojí také fakt, že vysoké školy v průběhu posledního roku také zamezily přístup nestudentům do rozvrhů a případně dalších materiálů jejich studentů, které byly umístěny v elektronické studijní agendě vysoké školy¹⁹.

3.7 Zkoušky na vysoké škole

Poměrně důležitou oblastí, na kterou nelze při posuzování ochrany osobních údajů na vysoké škole zapomenout, je problematika zkoušek a jejich veřejnost. Je pochopitelné, že studenti mají minimální zájem na tom, aby byl průběh jejich zkoušek či jejich výsledky zveřejňován, u neúspěšných studentů je to samozřejmě z důvodu určitého studu před ostatními kolegy, každý student jistě také nechce být pod kontrolou ostatních. Hodnocení zkoušky lze zcela jistě podřadit pod definici osobního údaje, je proto důležité učinit závěr o tom, zda by zveřejněním tohoto hodnocení došlo k narušení ochrany osobních údajů studenta. Přistupovat k této otázce můžeme z několika pohledů.

Pozitivním výkladem nenalezneme v žádném právním předpise ustanovení, které by u běžných zkoušek umožňovalo přístup veřejnosti, pomineme-li situaci, kdy s tím zkoušený souhlasí. Negativním výkladem můžeme vycházet z ustanovení § 53 zákona o vysokých školách²⁰, dle kterého jsou zásadně veřejné státní zkoušky a obhajoby kvalifikačních prací, účast jakékoliv osoby při státních závěrečných zkouškách a obhajob včetně jejich hodnocení nelze vyloučit.

Z tohoto ustanovení také musíme dojít k logickému závěru, že pro ostatní zkoušky připuštění veřejnosti neplatí, když o nich zákon nehovoří, proto je neumožňuje. Vysoká škola proto musí dbát na to, aby výsledky běžné zkoušky (ale samozřejmě i zápočtu či kolokvia) nebyly zpřístupněny dalším studentům. V opačném případě, by se mohl dotčený student domáhat sjednání nápravy i prostřednictvím Úřadu pro ochranu osobních údajů. Nutno podotknout, že není vyloučeno ani uplatnění nároku na náhradu škody tím způsobené, jak

¹⁹ Konkrétně se jedná o Univerzitu Palackého v Olomouci a Univerzitu Tomáše Bati ve Zlíně.

²⁰ „...průběh státní zkoušky a vyhlášení výsledku jsou veřejné.“

uvádí odborná literatura, zejména v „*případech, kdy odpovědný subjekt na žádost nereaguje vůbec, příp. z jakéhokoliv důvodu odmítne žádost*²¹ vyřídit...“ (Kučerová, et al., 2012, s. 280).

Možností, jak právo studentů na soukromí při hodnocení zkoušek (zejména písemných, kde není možné sdělit výsledek studentovi osobně) zachovat, je několik. Jednou z možností je vedení elektronického systému hodnocení systému, kde budou mít jednotliví studenti přístup pouze do sekce se svým hodnocením. Na takovém principu funguje poměrně bez problémů například systém Stag – Portál (např. na UTB ve Zlíně, UP v Olomouci). Další možností je sice zveřejnění výsledků pod kódy, tyto kódy však nesmí být vyhledatelné v žádném dalším systému. Neměly by tak být používány například osobní čísla studentů, neboť je lze pouze vložit do elektronické studijní agendy a ihned je zobrazeno, který student se pod tímto číslem skrývá. Jako vhodnější se jeví užívání nezávislého čísla/kódu, který není veden na žádném přístupném místě. Jen tak je zaručeno, že se k výsledkům studenta nedostane nikdo jiný.

3.8 Další zpracování osobních údajů spojených s vysokou školou

V souvislosti se studiem na vysoké škole je možné narazit na řadu dalších činností, při kterých se zpracovávají osobní údaje, a je třeba vždy posoudit, zda v konkrétních případech není ke zpracování údajů zvolen způsob, kterým by došlo k porušení zákona o ochraně osobních údajů. Na základě ust. § 87 zákona o vysokých školách může například MŠMT zpracovávat osobní údaje členů státních zkušebních komisí, uchazečů o přijetí ke studiu, informace z matriky studentů apod. Je nutné podotknout, že toto zpracovávání probíhá na základě zákonného zmocnění.

MŠMT současně vede registr docentů a profesorů veřejných vysokých škol i soukromých vysokých škol, kdy předmětné osobní údaje může zpracovávat v poměrně široké míře, současně může zpracovávat také rodná čísla jednotlivých osob.

Na úřední desce příslušné vysoké školy/fakulty musí být dále bez zbytečného odkladu zveřejněno zahájení a ukončení habilitačního řízení či řízení o jmenování profesorem, eventuálně také termíny zasedání vědeckých rad.

²¹ Pozn. Myšlena žádost o odstranění závadného stavu.

Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že studium na vysoké škole s sebou nese poměrně velký počet činností, při kterých může dojít ke kolizi s ustanoveními zákona o ochraně osobních údajů. Zároveň musí být subjekt údajů – student – srozuměn s tím, že vzdělávací proces s sebou určitý zásah do soukromí nese, v drtivé většině případů však půjde o zásah, ke kterému má škola zákonné zmocnění, není tedy třeba souhlasu studenta. Vzhledem k tomu, že k této oblasti neexistuje v podstatě žádná judikatura a také zásahy Úřadu pro ochranu osobních údajů jsou minimální, lze mít za to, že tyto činnosti v praxi nečiní žádné výraznější potíže.

4 SHRUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI

V teoretické části byla v první fázi analyzována právní úprava ochrany osobních údajů. Jak je zřejmé, ochrana osobních údajů nevyplývá pouze ze zákona o ochraně osobních údajů, ale východiska této zákonné úpravy nalezneme především v ústavním právu (Listina základních práv a svobod), velký vliv má v současné době také komunitární právo, především pak nařízení a směrnice. Existence této právní úpravy pak pro vysokou školu znamená aspekty jak v ekonomické oblasti (je nutné počítat s náklady na zabezpečení zpracovávaných osobních údajů před jejich zneužitím, případně také s finančními sankcemi, které by s sebou porušení zákonem stanovených povinností neslo), tak také v právní oblasti (vztah mezi vysokou školou a jejími zaměstnanci, nutno pamatovat také na registraci dalších činností u Úřadu, pokud na ně nedopadá výslovná zákonná úprava).

Jak bylo dále zjištěno, vysoká škola má k dispozici velké množství osobních údajů svých studentů, dokonce také uchazečů o studium či svých absolventů, kdy tyto osobní údaje zpracovává při rozličných úkonech. Syntézou právních úprav zákona o ochraně osobních údajů a zákona o vysokých školách bylo zjištěno, že tyto jsou vzájemně svázány, kdy právě zákon o vysokých školách upřesňuje, při kterých činnostech může vysoká škola zpracovávat osobní údaje, v jakém rozsahu a jakým způsobem.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 ANALÝZA ČINNOSTÍ UTB VE ZLÍNĚ, NA KTERÉ DOPADÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA ZÁKONA O OCHRANĚ OSOBNÍCH ÚDAJŮ

V této kapitole budou analyzovány ty nejdůležitější činnosti Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, na které dopadá právní úprava zákona o ochraně osobních údajů, zejména bude kladen důraz na ty činnosti, které byly zmíněny v předcházejících kapitolách především z pohledu uchazeče o studium, studenta či absolventa příslušné vysoké školy. Pro srovnání zde bude také zmíněna analýza obdobných činností na Univerzitě Palackého v Olomouci, především na její Právnické a Lékařské fakultě, včetně hodnocení jejich souladu s požadavky uvedenými v zákoně o ochraně osobních údajů.

5.1 Přihláška ke studiu, přijímací řízení

Přihláška ke studiu na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně se podává v elektronické podobě, kdy uchazeč vyplňuje webový formulář. Obdobné je to také v případě Univerzity Palackého v Olomouci. Připouští se také zaslání klasické papírové přihlášky, byť k tomuto dochází dle zjištěných informací v poslední době omezeně, což je jistě důsledkem trendu zrovnoprávnění elektronické formy komunikace a právních úkonů s písemnými. Webové formuláře obou univerzit jsou v podstatě totožné, kdy se vyžaduje vyplnění následujících informací (od roku 2011 byl změněn také papírový formulář přihlášky, kdy jsou požadovány tytéž informace, jako u webového formuláře):

- křestní jméno, příjmení, rodné číslo, adresu trvalého pobytu, kontaktní adresu, telefon, e-mail, státní občanství, údaje o střední škole.

Je tedy zřejmé, že se upustilo od uvádění nadbytečných informací, které byly dříve kritizovány právě s ohledem na rozpor s ust. § 50 zákona o vysokých školách. Před rokem 2011 se hojně vyžadovalo uvádění pohlaví a národnosti, jak je popsáno výše, tyto údaje však nebyly vysoké školy oprávněny po uchazečích požadovat. S ohledem na znění ust. § 50 zákona o vysokých školách²² lze konstatovat, že nové formuláře již odpovídají požadavkům zákona a nedochází zde k nepřiměřenému zásahu do soukromí uchazeče o studium.

²² „V přihlášce uchazeč vždy uvede jméno, popřípadě jména, příjmení, rodné číslo, bylo-li přiděleno, a adresu místa trvalého pobytu na území České republiky, popřípadě bydliště mimo území České republiky; cizinec uvede též datum narození, pohlaví, bydliště v České republice a státní občanství.“

Pokud jde o kontaktní adresu, telefon a e-mail, tyto sice zákon ve výčtu neuvádí, uchazeč by je však měl uvést se svým souhlasem s ohledem na praktickou stránku záležitosti, neboť se v případě jejich neuvedení vystavuje riziku, že nebude včas informován o průběhu přijímacího řízení (např. mu nemusí být včas doručena pozvánka k přijímacím zkouškám, pokud se dlouhodobě zdržuje na jiné adrese, než kterou uvedl jako adresu svého trvalého pobytu, a školu o této skutečnosti neinformuje²³).

Pokud jde o uchovávání přihlášek ke studiu po skončení přijímacího řízení, obě univerzity na dotaz sdělily, že údaje obsažené v přihláškách ke studiu po skončení přijímacího řízení neuchovávají mimo jiné s ohledem na jejich rozsah a nadbytečnost. Současně bylo také pro jejich neuchovávání argumentováno tím, že v případě podání přihlášky totožným uchazečem později by došlo k duplicitní evidenci téhož uchazeče.

Pokud tedy jde o ochranu osobních údajů v průběhu přijímacího řízení, pak obě srovnávané univerzity zvolily shodný postup, který je v souladu s podmínkami uvedenými v zákoně o ochraně osobních údajů.

Pokud jde o zveřejňování výsledků přijímacího řízení, pak před cca 10 lety bylo možné najít na úřední desce vysokých škol kompletní výsledky, počty bodů či jiné hodnocení společně s konkrétním jménem a příjmením uchazeče, v ojedinělých případech také datem narození. Vzhledem k tomu, že byl takový postup samozřejmě zcela v rozporu se zásadami a smyslem právní úpravy zákona o ochraně osobních údajů, od takového zveřejňování výsledků přijímacího řízení se ustoupilo, byť byl takový postup při vyhledávání konkrétního výsledku studenta jednoduchý a transparentní.

V současné době zvolila Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně model, kdy je uchazeči umožněn vstup do části systému portal.utb.cz, ve kterém najde po vyhodnocení přijímacích zkoušek své hodnocení a pořadí, následně obdrží rozhodnutí také poštou do vlastních rukou. Vzhledem k tomu, že tak nemá žádná třetí osoba možnost zjistit jakýkoliv údaj z přijímacího řízení daného uchazeče, lze takový postup vyhodnotit jako souladný s požadavky na ochranu osobních údajů.

²³ V této souvislosti je nutné upozornit na fakt, že vysoká škola nemá přístup do centrální evidence obyvatel.

Také Univerzita Palackého v Olomouci ustoupila od zveřejňování kompletních výsledků včetně jmen a příjmení, nově je možné dohledat výsledky přijímacích zkoušek zpravidla na webových stránkách příslušné fakulty, kde jsou uvedeni uchazeči v seznamu pod neveřejnými čísly uchazeče. S ohledem na skutečnost, že tato čísla není možné zadáním do žádného systému propojit s konkrétním uchazečem, lze konstatovat, že i takový postup vyhovuje podmínkám kladeným na správce osobních údajů.

5.2 Použití rodného čísla

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně i Univerzita Palackého v Olomouci používají rodné číslo na základě zmocnění v zákoně, jak je uvedeno výše, kdy potřeba rodného čísla k identifikaci studenta vyvstává zejména za účelem vydávání dokladů, diplomů, poskytování stipendií apod.

Jak bylo zjištěno dotazem na Univerzitu Tomáše Bati ve Zlíně i zkoumáním dostupných formulářů pro žádosti o přiznání stipendií, pak pro potřeby poskytnutí stipendia škola nevyžaduje po studentovi uvedení rodného čísla. Škola má sice rodné číslo ve své databázi (a tedy i v matrice studentů), avšak je schopna studenta identifikovat například pomocí data narození nebo studijního čísla, aniž by musela po studentovi natolik osobní údaj, jakým je bezesporu jeho rodné číslo, požadovat.

Od uvádění rodného čísla ve vysokoškolském diplomu se však také v posledních letech upustilo, podle informací ze studijního oddělení Fakulty managementu a ekonomiky i Fakulty Humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně není tento údaj na diplomu uveden, student je identifikován datem narození, což zákon o vysokých školách umožňuje a uvedení data narození tak není v rozporu se zákonem o ochraně osobních údajů. S ohledem na dikci ust. § 57 odst. 8²⁴ ve spojení s odst. 1, ve kterém je uveden seznam dokladů o studiu, je zřejmé, že postup Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně je k soukromí studenta v tomto směru ještě šetrnější, než připouští zákonné limity.

Pokud jde o Univerzitu Palackého v Olomouci, po prozkoumání vysokoškolského diplomu i informací ze studijního oddělení Právnické fakulty i Lékařské fakulty, bylo zjištěno, že i

²⁴ „V dokladech o studiu podle odstavce 1 a v rozhodnutích a osvědčeních podle § 50 až 69, § 89 až 91 a § 99 je vysoká škola oprávněna uvádět rodné číslo osoby, o kterou se jedná, bylo-li jí přiděleno.“

tato vysoká škola vydává vysokoškolské diplomy, ve kterých rodné číslo neuvádí a studenta, resp. absolventa, identifikuje pouze datem narození.

Z uvedeného je tedy zřejmé, že obě univerzity jsou v užívání rodného čísla velmi zdrženlivé, když jej sice ve své databázi a matrice studentů vedou, avšak na žádných vydávaných dokladech či požadovaných dokladech (s výjimkou zápisového listu) jej neuvádí ani jeho uvádění nevyžadují.

5.3 Matriky studentů

Pokud jde o matriky studentů, byly kontaktovány obě vysoké školy, avšak žádná z nich na dotaz neodpověděla. Vysokým školám byly položeny základní otázky, které se týkaly počtu osob, které mají přístup do matriky studentů, jejich postavení a pracovní zařazení na vysoké škole, rozsah případného proškolení v oblasti ochrany osobních údajů, event. jiného zajištění dodržení povinností stanovených v zákoně o ochraně osobních údajů.

Lze předpokládat s ohledem na smysl matriky studentů (evidence současných i bývalých studentů), že do matriky studentů budou mít přístup zejména studijní oddělení, vedení příslušné fakulty a vedení univerzity. Pokud jde o proškolení těchto pověřených zaměstnanců, ze strany UTB ve Zlíně nebyla tato informace poskytnuta, z právního oddělení Univerzity Palackého v Olomouci však bylo odpovězeno, že zvláštním proškolením v oblasti ochrany osobních údajů neprochází žádný z pracovníků vysoké školy, nicméně jak zaměstnanci pověřeni zápisem informací do matriky studentů, tak i ostatní pracovníci dostávají při nástupu na danou pracovní pozici i průběžně později od svých nadřízených závazné pokyny, jak s osobními údaji studentů, se kterými se dostanou do styku, nakládat, případně komu je poskytovat a komu ne. Lze tedy předpokládat, že obdobně to funguje také na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, kdy takový postup plně vyhovuje právní úpravě ochrany osobních údajů i zákona o vysokých školách.

5.4 Zveřejňování výsledků zkoušek

Zveřejňování výsledků zkoušek je velice problematickou oblastí, která byla zejména v minulosti studenty (převážně neúspěšnými) napadána a kritizována. Obdobně jako původně při uveřejňování výsledků přijímacího řízení nebyl pro vysokou školu problém vyvěsit výsledky písemné zkoušky na nástěnku či po skončení termínu vyhlásit veřejně výsledky všech zkoušených studentů. S ohledem na výše uvedené však nutno konstatovat, že takový

postup není možný, neboť zákon o vysokých školách v § 53 zakotvuje veřejnost průběhu a vyhlášení výsledků pouze u státních závěrečných zkoušek a obhajob kvalifikačních prací²⁵.

Klasické zkoušky (případně také zápočty či kolokvia)²⁶ probíhají na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně dvěma způsoby, a to ústně nebo písemně. Při ústní zkoušce se výsledek studentovi sděluje zpravidla ústně a osobně. Takový postup vyhovuje všem podmínkám kladeným na vysokou školu právní úpravou ochrany osobních údajů pouze za předpokladu, že u sdělení výsledku není přítomna kromě zkoušejícího a zkoušeného jiná osoba. Při ústním zkoušení však již nebývá přítomen ani student „na přípravě“, pokud se tak v analyzovaných případech stalo, byl výsledek zkoušenému sdělen vždy takovým způsobem, aby s ním další student nebyl seznámen.

Pro srovnání je v případě ústních zkoušek na Univerzitě Palackého v Olomouci postupováno tak, že již v posledních několika letech nejsou bráni studenti „na přípravu“, byť to zkoušejícímu neušetří čas a zkušební termín se tak výrazně protáhne. Na ústních zkouškách jsou tak přítomni pouze zkoušení studenti.

Pokud jde o písemné zkoušení, je tato situace mnohem komplikovanější. Písemná zkouška si vyžaduje také následnou opravu vyučujícím a vyhlášení výsledků, resp. jejich sdělení studentům. V tomto směru však vyučující Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně volí několik různých možností sdělení tohoto hodnocení:

- a) sdělení výsledků prostřednictvím systému portal.utb.cz, který umožňuje, aby se do něj přihlásil student pod svým unikátním přihlašovacím jménem a heslem a měl možnost nahlížet pouze do svých vlastních výsledků studia. Žádná jiná osoba nemá možnost mu do těchto výsledků nahlédnout, stejně nemá tento student možnost nahlédnout do hodnocení studia svých kolegů. Tento způsob sdělení výsledků tedy plně odpovídá požadavkům zákona o ochraně osobních údajů.
- b) zveřejnění výsledků v systému Moodle, který umožňuje, aby se student přihlásil pod svým jménem a heslem do systému, ve kterém vyučující jednotlivých předmětů svým posluchačům uveřejňují různé studijní materiály a dokumenty. V tomto

²⁵ „...průběh státní zkoušky a vyhlášení výsledku jsou veřejné.“

²⁶ Dále v textu případně jen „zkouška“.

systemu pak vyučující v některých případech umožní sdílet dokument, ve kterém uvede výsledky hodnocení zkoušky i se studijními čísly jednotlivých zkoušených. Vzhledem k tomu, že tato studijní čísla je možné vyhledat v systému portal.utb.cz a zjistit, komu patří, lze o takovém postupu konstatovat, že nevyhovuje právní úpravě zákona o ochraně osobních údajů, jak bude rozvedeno v následující kapitole.

- c) uveřejnění výsledků zkoušek se na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně dříve v ojedinělých případech provádělo také prostřednictvím nástěnky na daném ústavu nebo na nástěnce konkrétního předmětu. Tento postup však byl často kritizován, neboť byl jednoznačně v rozporu se smyslem ochrany soukromí a osobních údajů. Vzhledem k tomu, že při analýze zakončení předmětu, ve kterém se tento způsob vyhledávání výsledků používat, bylo zjištěno, že vyučující využívá nově výhradně systém portal.utb.cz, lze uzavřít, že nový postup již nezasahuje do soukromí studentů.
- d) výjimečně byly výsledky zkoušky a hodnocení studia daného studia studentů sděleny tak, že je vyučující zaslal v jednom souboru na soukromé e-mailové adresy studentů, resp. vytvořil hierarchii studentů, kdy si měli podle daného klíče posílat výsledky mezi sebou, ačkoliv studenti nesouhlasili ani s uveřejněním výsledků touto formou, kdy se s nimi seznámili i jejich kolegové, ani s přeposíláním jejich soukromých e-mailových adres. Vzhledem k tomu, že takovým postupem bylo zasaženo do soukromí studentů, bude této otázce věnována také část další kapitoly, kde budou současně navrženy změny tohoto systému.

Je tedy zřejmé, že stav ochrany osobních údajů v oblasti sdělování výsledků zkoušek je na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně rozpolcený, kdy je užíváno několik způsobů uveřejnění výsledků, avšak ne všechny plně vyhovují zákonným požadavkům. Případům nevyhovujícím Zákonu bude věnován prostor v následující kapitole.

Pro srovnání je vhodné zmínit také způsoby zveřejnění výsledků zkoušek na Univerzitě Palackého v Olomouci, kdy tyto informace byly zjištěny dotazem na studijní oddělení Právnické fakulty a Lékařské fakulty, dále také dotazem na studenty těchto fakult:

- a) uveřejnění prostřednictvím systému portal.upol.cz, vzhledem k tomu, že se jedná o téměř totožný systém, jako je portal.utb.cz, lze na tomto místě konstatovat, že zde nedochází k zásahu do soukromí studentů.
- b) uveřejnění na webových stránkách předmětu, kdy jsou výsledky zveřejňovány pod čísly studentů. Tato čísla si studenti losují přímo na termínu testu, číslo nikomu nesdělují, ke ztotožnění konkrétního studenta s jeho výsledkem dochází až po vyhlá-

šení výsledků při zápisu známky do indexu a do systému portal.upol.cz. Tento způsob vyhlášení výsledků používá výhradně Lékařská fakulta Univerzity Palackého v Olomouci a lze jej z pohledu ochrany soukromí vyhodnotit jako velmi sofistikovaný a zákonný, současně je vyloučena také tzv. protekce, neboť zkoušející nemá možnost, zjistit, čím test hodnotí.

- c) zveřejnění výsledků zkoušky pod unikátními čísly, která byla vygenerována pouze pro účely konkrétního předmětu a nejsou třetími osobami nijak zjistitelná. Tento způsob využívá v některých předmětech Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci právě z důvodu, že byla kritizována za to, že klasické studijní číslo lze se studentem ztotožnit.
- d) zasílání výsledků zkoušky na soukromý e-mail studenta, tento způsob sdělení výsledku zkoušky probíhal ojediněle pouze na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, kdy byl výsledek konkrétního zkouškového testu zaslán pouze dotčenému studentovi.
- e) dotazem bylo při analýze dále zjištěno, že zkoušky na těchto fakultách probíhají převážně v ústní formě, proto není jiné sdělení výsledků zkoušky užíváno, na jiných fakultách Univerzity Palackého v Olomouci jsou dle zjištění užívány kombinace předchozích způsobů.

Jak je z výše uvedeného zřejmé, také na Univerzitě Palackého v Olomouci bylo v minulosti zjištěno několik nedostatků v oblasti ochrany soukromí studentů, pokud jde o zveřejnění výsledků zkoušek, v současné době však byly postupy upraveny tak, aby byly v souladu se zákonem.

5.5 Registrace ostatních činností u Úřadu pro ochranu osobních údajů

Jak bylo uvedeno výše, vysoká škola, která bude zpracovávat osobní údaje, aniž by k tomu měla výslovné zákonné zmocnění či přímý souhlas subjektu údajů, je povinna tuto skutečnost nahlásit Úřadu pro ochranu osobních údajů, jak je předepsáno v ust. § 16 odst. 1 Zákona, zpravidla tedy půjde o takové činnosti vysoké školy, které se netýkají přímo vzdělávání studentů, ale půjde o doplňkovou činnost, jako je například snaha o zajištění ochrany majetku školy a studentů prostřednictvím kamerového systému.

Jak bylo z registru Úřadu pro ochranu osobních údajů zjištěno, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně má v registru záznam, kdy je vedena pod č. 00006058. K tomuto záznamu jsou z registru patrné 4 registrace:

- a) 8. 6. 2001 - jednání o smluvním vztahu; Plnění smlouvy uzavřené oznamovatelem; Ochrana práv oznamovatele, kdy subjekty údajů jsou klienti vysoké školy i osoby bez vztahu přímo k vysoké škole, poskytovanými údaji jsou adresní a identifikační údaje získané přímo od subjektu údajů
- b) 3. 10. 2007 – ochrana před vandalismem, subjekty údajů jsou zejména zaměstnanci a studenti vysoké školy, údaje jsou získány z kamerového systému na třech vymezených místech
- c) 9. 8. 2010 – dispečerský monitorovací systém v FLKŘ UTB v Uherském Hradišti, údaje jsou získány opět z kamerového systému pro krizové řízení
- d) 9. 11. 2010 – ochrana před krádežemi, subjekty údajů jsou zaměstnanci a studenti školy, údaje jsou získány z kamerového systému na vymezeném místě.

Také Univerzita Palackého v Olomouci má v registru Úřadu pro ochranu osobních údajů záznam pod č. 00005002, pod tímto číslem má celkem 17 registrací zejména na následující účel:

- a) Jednání o smluvním vztahu; Plnění smlouvy uzavřené oznamovatelem; Ochrana práv oznamovatele
- b) Ochrana důležitých zájmů subjektu údajů
- c) Statistická / Vědecká činnost
- d) Oprávněné zveřejňování osobních údajů
- e) Informační služby absolventům
- f) Ochrana práv oznamovatele
- g) Pořízení záznamu z CCTV
- h) Zmapování tvůrčí činnosti uvnitř oblasti umění ve vztahu k VŠ potřeba formulovat trendy a vývojové linie konstatování výkonnosti VŠ srovnání uměleckých výstupů navzájem a vůči výzkumu jako celku
- i) Lékařský výzkum zaměřený na prevenci rakoviny děložního čípku (biologická diagnostika přítomnosti viru a genotypizace podtypů viru)

Je tedy zřejmé, že registrace Univerzity Palackého v Olomouci u Úřadu pro ochranu osobních údajů je sice širší, než je tomu v případě Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, toto však může být způsobeno mimo jiné tím, že olomoucká univerzita má lékařskou fakultu, kde se ve větší míře nakládá dokonce s citlivými údaji, nikoliv tedy pouze osobními. Na druhou stranu však lze nalézt také shodný účel, jak je například Jednání o smluvním vztahu, Plnění smlouvy uzavřené oznamovatelem, Ochrana práv oznamovatele.

6 NÁVRH ZDOKONALENÍ SOUČASNÉHO STAVU OCHRANY OSOBNÍCH ÚDAJŮ PŘI ČINNOSTI UTB VE ZLÍNĚ

V průběhu studia a také tvorby této práce byla při činnosti UTB ve Zlíně (konkrétně Fakulty managementu a ekonomiky) identifikována zejména následující porušení ochrany osobních údajů:

- a) zveřejňování výsledků zkoušek prostřednictvím systému Moodle pod studijními čísly studentů
- b) zasílání výsledků zkoušek celého ročníku všem studentům na jejich soukromé e-mailu, kdy součástí těchto výsledků bylo mimo jiné slovní i číselné hodnocení seminární práce, zhodnocení docházky, případně další výtky a komentáře
- c) zasílání osobních údajů studentů a hodnocení jejich podkladů pro zadání BP na několik společných ročníkových e-mailů
- d) zasílání e-mailu s výtkou za nesplnění povinnosti několika studentům současně na jejich soukromé e-mailu

6.1 Zveřejňování výsledků zkoušek

Jak bylo uvedeno výše, sdělení výsledků zkoušek²⁷ studentům na UTB ve Zlíně probíhá několika způsoby. V případě ústní zkoušky se výsledek sděluje osobně, v případě písemných zkoušek se student o výsledku dozvídá z prostředí systému portal.utb.cz, ze systému Moodle, z e-mailu, v některých případech bývá výsledek vyvěšen také na nástěnce příslušného ústavu či předmětu. Je nutné upozornit již na výše uvedené, že veřejné jsou ze zákona pouze státní zkoušky a obhajoby kvalifikačních prací včetně vyhlášení výsledků, u ostatních zkoušek je třeba zachovat soukromí studenta.

Osobní sdělení výsledku zkoušky lze považovat za bezproblémové za předpokladu, že při tomto hodnocení nebude přítomna jiná osoba (dříve býval na přípravě další student), byť může být v některých případech zase naopak namítáno, že zkouška nemusí probíhat regulérně objektivně, v případě ústních zkoušek, kde nezůstává zachován žádný podklad pro následnou kontrolu skutečně předvedených znalostí studenta, je třeba dát přednost ochraně

²⁷ Totéž platí samozřejmě i o zápočtech a kolokviích.

studentova soukromí. Obdobná situace je také v případě sdělení výsledku zkoušky prostřednictvím systému portal.utb.cz. Při zachování pravidel pro bezpečnost hesla je zde minimální šance, že by se někdo nepovolaný dozvěděl o výsledku konkrétního studenta.

6.1.1 Zveřejňování výsledků zkoušek v systému Moodle pod studijními čísly

Při sdělení výsledku prostřednictvím systému Moodle je však třeba postup změnit. Pokud totiž vyučující zveřejňuje výsledky všech studentů v jednom souboru, byť jsou jména studentů „maskována“ studijními čísly, jsou jednotliví studenti stále identifikovatelní, což samozřejmě působí zásah do práv garantovaných studentovi v právní úpravě ochrany osobních údajů. Osobní číslo totiž není žádným neveřejným údajem, studenti UTB ve Zlíně si totiž mohou k danému studijnímu číslu v systému portal.utb.cz zcela jednoduše dohledat právě jméno daného studenta. Ze zamýšleného anonymizovaného zveřejnění výsledků zkoušky se tak najednou stává odtajněné.

S ohledem na ust. § 4 písm. a) Zákona, kdy se za osobní údaj považuje jakákoliv informace týkající se určeného subjektu údajů a současně se subjekt údajů považuje za určený identifikací na základě čísla nebo kódu, je zřejmé, že uvedené hodnocení zkoušky vedle studijního čísla studenta znamená prakticky zveřejnění osobního údaje studenta. Lze tedy dospět k názoru, že hromadné uvádění výsledků zkoušek v systému Moodle ani pod studijními čísly nespĺňuje požadavky kladené na správce osobních údajů v zákoně o ochraně osobních údajů, kdy lze takové jednání považovat za rozporné s ust. § 5 odst. 2 Zákona (ke zpracování – konkrétně zveřejnění – došlo bez souhlasu subjektu údajů a současně nejsou splněny žádné zákonné podmínky pro jejich zveřejnění bez daného souhlasu) a dále také s ust. § 10 Zákona (lze mít za to, že zvláště zveřejněním negativního hodnocení je student dotčen na svém právu na soukromí).

Při návrhu zdokonalení současného systému je nutné brát v úvahu také ekonomické aspekty zveřejňování výsledků zkoušek. Vzhledem k tomu, že na UTB ve Zlíně funguje paralelně systém portal.utb.cz, lze vidět jako nejlevnější a nejjednodušší řešení sdělovat studentům výsledky zkoušek výhradně přes tento systém a Moodle používat pouze ke sdělení studijních materiálů, kdy za tímto účelem byl také systém Moodle původně navržen. Jak je uvedeno výše, systém portal.utb.cz splňuje podmínky kladené na správce údajů v zákoně o ochraně osobních údajů, současně již na univerzitě funguje, proto by náklady na toto zdokonalení byly téměř nulové. Je však nutné počítat s tím, že by měli být všichni vyučující o této skutečnosti informováni a řádně proškoleni v řádném užívání systému portal.utb.cz,

kdy lze dle dostupných informací o průměrných cenách obdobných školení počítat s částkou cca 800,- Kč na jednoho pracovníka. K tomu je vhodné podotknout, že jde pouze o jednorázový výdaj, který lze s ohledem na preventivní předcházení porušování právních předpisů jen doporučit.

Pokud jde o organizační náročnost aplikace tohoto doporučení, lze ji ohodnotit jako střední, neboť je nutné na tuto změnu upozornit všechny příslušné pracovníky univerzity a současně zajistit, aby byli tito pracovníci schopni oba systémy řádně užívat.

Pokud jde o finanční náročnost aplikace tohoto doporučení, lze ji ohodnotit jako nízkou, neboť je z výše uvedeného zřejmé, že jednorázová platba za školení pracovníků eliminuje riziko např. uložení mnohem vyšší pokuty za porušení zákonem stanovených podmínek.

Z legislativního hlediska jde také o poměrně nenáročnou záležitost, kdy by mělo být pouze vydáno stručné nařízení, které zakáže zveřejňování výsledků zkoušek v systému Moodle.

Dalším řešením, které se nabízí pro uvedení zveřejňování výsledků zkoušek v systému Moodle, je vytvoření nového neveřejného seznamu studijních čísel. Každý student by například při zápisu obdržel i toto studijní číslo, které by používal pouze pro účely zkoušek. Nepovolané osoby by tak neměly žádnou možnost, jak zjistit výsledek toho kterého studenta a bylo by tak možné seznam výsledků sdílet přímo v systému Moodle. Obdobně probíhá hodnocení zkoušek například na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Pokud jde o ekonomickou stránku, náklady na vyhotovení nového seznamu studijních čísel je opět téměř zanedbatelný, také časová náročnost je s ohledem na existenci rozličného softwaru, který toto umožňuje, pouze minimální. Co se týče dalších nákladů, je třeba vzít v úvahu, že je třeba proškolit vyučující a další příslušné osoby, aby tyto osoby nezveřejňovaly výsledky zkoušek v systému Moodle původním způsobem. Náklady na toto školení lze opět odhadnout na cca 800,- Kč na jednoho pracovníka.

Pokud jde o organizační náročnost aplikace tohoto doporučení, lze ji ohodnotit jako vysokou, neboť je nutné vytvořit další neveřejný seznam studijních čísel, zajistit předání těchto čísel studentům a mimo jiné seznámit s těmito čísly příslušné pracovníky.

Pokud jde o finanční náročnost aplikace tohoto doporučení, lze ji ohodnotit jako nízkou v případě, kdy budou nová čísla sdělována studentům osobně, nikoliv prostřednictvím pošty.

Z legislativního hlediska jde také o středně náročnou záležitost, kdy bude třeba v příslušné směrnici stanovit podmínky a pravidla pro užívání nových neveřejných studijních čísel.

Konečně jako třetí možnost nápravy se nabízí využití jednorázových čísel pro účely zkoušky. Jde o model, který používá Lékařská fakulta Univerzity Palackého v Olomouci. Postup je prakticky takový, že daný vyučující má k dispozici kupóny s čísly, které si studenti vyberou při vstupu do místnosti, kde se bude daná zkouška konat. Každý student namísto podpisu uvede v testu pouze toto vylosované číslo a kupón si po skončení zkoušky ponechá. Vyučující po kontrole testu sestaví tabulku, ve které uvede pouze číslo z testu a hodnocení, protože sám neví, kdo psal který test. Tímto způsobem je zabráněno také nějakému zvýhodňování některých studentů. Po vyhodnocení testu se studenti dostaví do kanceláře vyučujícího, kde předloží svůj kupón a ten se spáruje s testem. Až v tuto chvíli může vyučující zanést výsledky zkoušky do systému portal.utb.cz. Podmínky ochrany osobních údajů jsou tak bezesporu splněny, po nákladové stránce je nutné počítat s nákupem kuponů a školením zaměstnanců jako v předchozích případech.

Pokud jde o organizační náročnost aplikace tohoto doporučení, lze ji ohodnotit jako střední, neboť je nutné na tuto změnu upozornit všechny vyučující univerzity, kteří si sami zajišťují kupóny s čísly.

Pokud jde o finanční náročnost aplikace tohoto doporučení, lze ji ohodnotit jako velmi nízkou, neboť jediným vynaloženým nákladem budou prostředky na opatření kuponů s čísly.

Z legislativního hlediska jde také o poměrně nenáročnou záležitost, kdy by mělo být pouze vydáno stručné nařízení, které zakáže zveřejňování výsledků zkoušek v systému Moodle pod klasickými studijními čísly.

6.1.2 Zasilání výsledků zkoušek celého ročníku na soukromé e-maily studentů

V letním semestru prvního ročníku studentů Fakulty managementu a ekonomiky UTB ve Zlíně bylo v akademickém roce 2010/2011 zaznamenáno další mnohem závažnější porušení ochrany osobních údajů. Vyučující jednoho předmětu po vyhodnocení výsledků zkoušek postupoval tak, že vytvořil tabulku všech studentů celého ročníku, ve které uvedl jména studentů, hodnocení zkoušky, přehled docházky, klasifikaci seminární práce i její slovní ohodnocení a vytýkání nedostatků. Takto vytvořený soubor byl rozeslán všem studentům ročníku (kteří byli pro tyto účely hierarchicky rozděleni), jiný způsob komunikace vyučující-

cí zcela kategoricky odmítal. Lze uzavřít, že takovým postupem dochází ke zcela zjevnému porušení základních zásad ochrany osobních údajů, když se jednotlivé osobní údaje (hodnocení jak slovní, tak číselné, výtky k práci studentů, apod.) sdělují bez souhlasu subjektu údajů třetím osobám. Studenti totiž neposkytovali své e-mailové adresy za účelem zaslání výsledků zkoušek, ale tyto adresy měly sloužit pro vzájemnou komunikaci mezi studenty a vyučujícím v průběhu semestru ohledně plnění zadaných povinností. O zaslání hodnocení na tento e-mail se studenti dozvěděli, až toto bylo fakticky realizováno, souhlas s takovým postupem tedy nebyl dán.

Obdobně jako v předchozím případě lze uzavřít, že s ohledem na ust. § 4 písm. a) Zákona, kdy se za osobní údaj považuje jakákoliv informace týkající se určeného subjektu údajů a současně se subjekt údajů považuje za určený identifikací na základě jednoho či více prvků²⁸, je zřejmé, že uvedené hodnocení studenta znamená prakticky zveřejnění osobního údaje studenta. Lze tedy dospět k názoru, že zaslání hodnocení výsledků zkoušky i aktivity studenta v průběhu semestru nespĺňuje požadavky kladené na správce osobních údajů v zákoně o ochraně osobních údajů, kdy lze takové jednání považovat za rozporné s ust. § 5 odst. 2 Zákona (ke zpracování – konkrétně zveřejnění – došlo bez souhlasu subjektu údajů a současně nejsou splněny žádné zákonné podmínky pro jejich zveřejnění bez daného souhlasu) a dále také s ust. § 10 Zákona (lze mít za to, že zvláště zveřejněním negativního hodnocení je student dotčen na svém právu na soukromí).

Jako základní legislativní způsob nápravy se nabízí vydání interního pokynu/nařízení rektora univerzity či děkana fakulty, kterým bude vyučujícím zakázáno takto výsledky zkoušek či jiné obdobné hodnocení takovým způsobem zakázáno, případně může být také vydán pokyn zavazující vyučující sdělovat hodnocení studentům jen striktně vymezeným způsobem. Vzhledem k tomu, že Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně má dostatek jiných alternativních způsobů sdělení výsledků zkoušek či komunikace se studenty o jejich studijních výsledcích, jak je uvedeno výše, není třeba zavádět nové postupy. Vyučující tak má možnost sdělovat výsledky zkoušek prostřednictvím systému portal.utb.cz či systému Moodle s přihlédnutím k omezením uvedeným v předchozí podkapitole, rozsáhlejší hodnocení

²⁸ Jméno a příjmení

(zejména slovní hodnocení či vyhodnocení aktivity studenta a jeho přístupu k výuce) je možné provádět prostřednictvím e-mailu zasláného pouze konkrétnímu studentovi.

S ohledem na zavazující charakter případně vydaného pokynu či nařízení tak teoreticky vysoké škole nevzniknou žádné náklady spojené s tímto opatřením, finanční náročnost tohoto opatření je tedy zanedbatelná.

6.2 Zasílání osobních údajů studentů na společné ročníkové e-maily

V akademickém roce 2012/2013 došlo v lednu k dalšímu (patrně nejvýznamnějšímu) porušení ochrany osobních údajů, a to tak, že byl ze sekretariátu jednoho ústavu Fakulty managementu a ekonomiky ve Zlíně odeslán e-mail, ve kterém bylo upozornění, že tam jmenovaní studenti si mají z určitého důvodu změnit témata bakalářských prací. Současně byl k tomuto e-mailu přiložen soubor obsahující naskenované podklady pro zadání bakalářských prací těchto studentů. Tento e-mail byl odeslán na společný ročníkový e-mail prvního ročníku navazujícího magisterského studia, následně byl zaslán na společný ročníkový e-mail třetího ročníku bakalářského studia, jehož studentů se logicky týkal.

Vzhledem k tomu, že podklady pro zadání bakalářské práce obsahují mimo jiné také adresu bydliště (což je vedle rodného čísla v podstatě nejzákladnější identifikátor fyzické osoby) a srovnáním například s výše uvedeným hodnocením zkoušky lze mít za to, že na jeho nezveřejňování bude mít subjekt údajů mnohem větší zájem²⁹, je nutné konstatovat, že zveřejněním tohoto údaje (navíc k tomu došlo ve vztahu k více poškozeným osobám, údaj byl dále sdělen dvěma ročníkům vysoké školy) došlo ke zcela zásadnímu porušení ochrany osobních údajů.

Na tomto místě je třeba se také na okraj pozastavit nad další skutečností. Byť je v podkladech pro zadání BP uvedena adresa bydliště patrně za účelem přesnější identifikace studenta, lze mít za to, že je tento údaj uváděn na podkladech nadbytečně. Vzhledem k tomu, že podklady jsou pouze interním dokumentem a slouží pouze pro účely vyhotovení zadání kvalifikační práce, lze namítat, že by stačilo, kdyby zde byl student identifikován pouze

²⁹ Hraje zde roli mimo jiné také např. hledisko bezpečnostní, možnost zneužití tohoto údaje pro podvodné uzavření smluvního vztahu, s kontaktními osobními údaji se také obchodu za účelem rozesílání reklamy, apod.

svým studijním číslem. Student totiž nemůže rozhodovat o uvedení/neuvedení adresy bydliště v podkladech, když tato je automaticky vygenerována z databáze vysoké školy.

Současně je nutné dále zmínit, že oskenované podklady v příloze byly v podobě, kdy je studenti vyučujícímu odevzdali ke kontrole s červeně vyznačenými chybami a poznámkami vyučujícího, dále také byl oskenován vlastnoruční podpis některých studentů.

Lze zcela jednoznačně konstatovat, že zde došlo k hrubému porušení základních zásad ochrany osobních údajů. S ohledem na ust. § 4 písm. a) Zákona, kdy se za osobní údaj považuje jakákoliv informace týkající se určeného subjektu údajů a současně se subjekt údajů považuje za určený identifikací na základě jednoho či více prvků³⁰, je zřejmé, že uvedení jména, příjmení, adresy bydliště, studijního čísla, zhodnocení podkladů a výtky ke struktuře bakalářské práce, vše zaslané na společné ročníkové e-maily znamená prakticky zveřejnění osobního údaje studenta. Lze tedy dospět k názoru, že takový postup zcela jednoznačně nesplňuje požadavky kladené na správce osobních údajů v zákoně o ochraně osobních údajů, kdy lze takové jednání považovat za rozporné s ust. § 5 odst. 2 Zákona (ke zpracování – konkrétně zveřejnění – došlo bez souhlasu subjektu údajů a současně nejsou splněny žádné zákonné podmínky pro jejich zveřejnění bez daného souhlasu) a dále také s ust. § 10 Zákona (uvedení negativního hodnocení, adresy bydliště či zvýrazněné chyby v podkladech pro zadání bakalářské práce jsou zásahem do soukromí studenta).

Následně po upozornění na tuto událost začaly být obdobné informace zasílány studentům jiným způsobem. Je tedy patrné, že univerzita má dostatečné možnosti pro to, aby byly veškeré osobní záležitosti řešeny se studenty bez porušení povinností uložených zákonem o ochraně osobních údajů (včetně zasílání osobních údajů studentů), tzn. bez jejich zveřejnění třetím osobám, proto není nutné přijímat další technická nebo organizační opatření. Vzhledem k tomu, že totožná osoba se následně dopustila také dalšího porušení ochrany osobních údajů, lze mít za to, že je třeba zaměstnance v této oblasti řádně proškolit (cca 800,- Kč až 2.000,- Kč na osobu dle pořádající agentury), případně proškolit pouze konkrétní osoby, které se porušování ochrany osobních údajů dopouští. Univerzita v případě takto závažného porušení zákonného předpisu předejde ingerenci Úřadu pro ochranu osobních údajů do této záležitosti, případně také uložení možné sankce.

³⁰ V tomto případě opět jméno a příjmení

S ohledem na charakter zprávy, která byla studentům adresována, lze mít za to, že prakticky by měla komunikace o takové záležitosti probíhat přímo se studentem prostřednictvím výhradně jeho soukromého e-mailu. Předejde se tak jednak problému, že se daný student se zprávou zaslou na společný ročníkový e-mail nikdy neseznámí, ale především případné další právní a ekonomické důsledky, které by s sebou neslo napadené porušení ochrany osobních údajů, kdy se lze obávat, že případná ingerence ze strany Úřadu pro ochranu osobních údajů by v případě zjištění například opakovaných či závažnějších prohřešků mohla způsobit oslabení důvěryhodnosti univerzity.

Pokud jde o legislativní náročnost opatření (tj. adresování zprávy pouze na e-mail studenta), lze mít za to, že je zanedbatelná, když takto zásadní omezení zveřejňování osobních údajů je v dostatečné míře upraveno přímo v zákoně, není tedy třeba tuto činnost upravovat ještě v interních pokynech univerzity.

Pokud jde o organizační náročnost, lze ji ohodnotit jako nízkou, kdy je třeba upozornit pouze konkrétního zaměstnance, který se tohoto porušení dopustil, porušení ochrany osobních údajů při e-mailové komunikaci se studenty totiž nebylo zjištěno u většího počtu pracovníků univerzity.

Finanční náročnost opatření lze označit za velmi nízkou, školení bude poskytnuto pouze vybraným zaměstnancům, náklady na něj jsou pouze jednorázové a toto preventivní opatření snižuje riziko udělení pokuty výrazně vyšší.

Pro srovnání lze uvést, že na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci probíhá komunikace se studenty ohledně kvalifikačních prací výhradně mezi studentem a jeho vedoucím, ze strany sekretariátu ani z žádné jiné strany není nijak zasahováno. Student se tak veškeré potřebné informace dozvídá pouze od svého vedoucího a veškeré informace jsou zasílány pouze jemu. Pokud jde o srovnání s Lékařskou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci, pak je zde studium zakončeno pouze složením státní závěrečné zkoušky, kvalifikační práce se zde netvoří a neobhájují.

6.3 Zaslání e-mailů s výtkou na několik soukromých e-mailů

Následně po upozornění, že odesláním zprávy s osobními údaji uvedenými výše na společné ročníkové e-maily mohou být porušeny povinnosti správce osobních údajů³¹, byl zaslán ze sekretariátu školy e-mail s výtkou k dodání opravených podkladů pro zadání bakalářské práce. Tento e-mail byl zaslán na soukromé e-mailové adresy několika dotčených studentů. Příjemce zprávy se tak dozvěděl nejen skutečnost, který z jeho kolegů³² také stále nezaslal na příslušný sekretariát opravené podklady pro zadání bakalářské práce³³, ale také získal soukromou e-mailovou adresu svých kolegů, byť tyto kolegové nikdy nesouhlasili s tím, aby byla tato e-mailová adresa³⁴ zaslána dalším osobám.

Již zcela laicky lze namítat, že je zcela nepřijatelné, aby se studenti takovou formou dozvěděli o tom, že jejich kolegové nesplnili jakoukoliv uloženou povinnost, kdy je jisté, že poškozenému studentovi bude takové zveřejnění podobné informace v kolektivu velice nepříjemné. Pokud jde o zveřejnění e-mailové adresy bez souhlasu studenta, lze namítnout obdobně jako v případě adresy trvalého bydliště fyzické osoby, že se v současné době s e-mailovými adresami velice čile obchoduje, kdy tyto slouží zejména k zaslání spamu, různých obchodních nabídek či podvodným zprávám (tzv. phishing), je tedy zcela zřejmá nutnost chránit mimo jiné také e-mailovou adresu před jejím nepovoleným zveřejňováním.

S ohledem na ust. § 4 písm. a) Zákona, kdy se za osobní údaj považuje jakákoliv informace týkající se určeného subjektu údajů a současně se subjekt údajů považuje za určený identifikací na základě jednoho či více prvků³⁵, je zřejmé, že uvedení e-mailové adresy několika studentů spolu s výtkou, že na sekretariát ústavu nebyly těmito studenty zaslány podklady pro zadání bakalářské práce, vše zasláno na několik soukromých e-mailových adres stu-

³¹ Případně také, že takový postup není vhodný ani z organizačního hlediska, kdy se ke společnému ročníkovému e-mailu nemusí přihlašovat některý z dotčených studentů a takto důležité zprávě se nemusí nikdy dozvědět.

³² E-mailové adresy jsou zpravidla tvořeny jménem a příjmením, případně jejich různými zkratkami a variacemi, ze kterých je však v drtivé většině případů patrné, kdo je dalším příjemcem.

³³ Kdy lze zcela jednoznačně tuto informaci ve spojení s konkrétním studentem označit za osobní údaj.

³⁴ Taktéž se zcela jednoznačně jedná ve spojení s konkrétní osobou o osobní údaj.

³⁵ Z e-mailové adresy je odvoditelné jméno a příjmení adresáta.

dentů, znamená prakticky zveřejnění osobního údaje studenta. Lze tedy dospět k názoru, že takový postup zcela jednoznačně nespĺňuje požadavky kladené na správce osobních údajů v zákoně o ochraně osobních údajů, kdy lze takové jednání považovat za rozporné s ust. § 5 odst. 2 Zákona (ke zpracování – konkrétně zveřejnění – došlo bez souhlasu subjektu údajů a současně nejsou splněny žádné zákonné podmínky pro jejich zveřejnění bez daného souhlasu) a dále také s ust. § 10 Zákona (zejména uvedení negativní informace o konkrétním studentovi ve spojení s jeho rozlišitelnou e-mailovou adresou jsou zásahem do soukromí studenta).

Jako možné řešení se zde opět nabízí proškolení pracovníků univerzity v oblasti ochrany osobních údajů. Prakticky lze takovému porušení ochrany osobních údajů předejít pouhým vložením více adres do kategorie „skrytá kopie“, kdy adresáti nemohou zjistit, kterým dalším osobám byla zpráva určena. Další možností je také zasílání této zprávy pouze jedné osobě, kdy je takový postup sice zdlouhavější, ale není právně napadnutelný.

Pokud jde o náročnost legislativní, organizační i finanční, platí zde v podstatě totéž hodnocení jako v předchozí podkapitole.

ZÁVĚR

Přestože je právní úprava ochrany osobních údajů v českém právním řádu ve srovnání s jinými obdobně zásadními právními instituty poměrně stručná, je z výše uvedeného zřejmé, že je nedílnou součástí přirozených práv fyzických osob mimo jiné zakotvených v Listině základních práv a svobod, a ve spojení se zákonem o vysokých školách významnou měrou ovlivňuje činnost vysokých škol tak, aby byly osobní údaje studentů zpracovávány řádně, byť tato problematika zůstává stranou výraznějšího zájmu odborné veřejnosti. Vysoká škola musí počítat s tím, že je její povinností zajistit, aby byly osobní údaje studentů zpracovávány řádně a nedošlo k jejich neoprávněnému užití či neoprávněnému zveřejnění. Za tímto účelem musí vysoká škola přijmout opatření jak technického rázu (např. zabezpečení proti neoprávněnému vniknutí do budovy vysoké školy nebo její části), softwarového zabezpečení (např. pořízení odpovídajících a zabezpečených počítačových systému), ale také personálního zajištění (příslušní pracovníci musí být řádně proškoleni a poučeni, jak s danými údaji zacházet), neboť vysoká škola zpracovává velké množství osobních údajů fyzických osob, a to od zaslání přihlášky ke studiu až na neurčitou dobu v případě úspěšného absolvování studia, kdy jsou údaje zpracovávány pro archivační účely. Vysoká škola je ze zákona oprávněna při vymezených úkonech užit i rodná čísla studentů.

Pokud jde o stav ochrany osobních údajů na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně (i srovnávané Univerzitě Palackého v Olomouci), bylo zjištěno, že míra ochrany osobních údajů je na velmi vysoké úrovni. Při analýze aktuálního stavu byl u některých činností také zaznamenán určitý posun, kterým byla činnost dána do souladu se zákonem o ochraně osobních údajů (např. jsou již v přihlášce ke studiu požadovány jen ty nejzákladnější údaje, ačkoliv dříve byl rozsah požadovaných osobních údajů bez zřetelného zdůvodnění mnohem větší, jmenovitě výsledky přijímacích zkoušek již nejsou volně dostupné v prostorách školy či na webových stránkách, atp.).

I přesto však byla v činnosti Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně některá porušení povinností stanovených zákonem o ochraně osobních údajů, kdy se jedná především o špatně zvolený způsob zveřejnění výsledků zkoušek nebo špatnou komunikaci některých pracovníků školy se studenty o záležitostech týkajících se konkrétního studenta. V jednom případě bylo dokonce zjištěno zaslání adresy trvalého pobytu studentů na společné ročníkové e-maily, čímž se tyto údaje dostaly do dispozice několika desítek dalších osob.

Analýzou stavu ochrany osobních údajů na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně však bylo zjištěno, že tato vysoká škola má k dispozici dostatečné alternativní způsoby jak zveřejňování výsledků zkoušek, tak také komunikace se studenty. Je tedy zřejmé, že k odstranění identifikovaného závadného stavu postačí přijmout ne příliš náročná opatření spočívající především ve volbě alternativního způsobu zveřejnění údajů či komunikace se studenty, či kombinace takových způsobů, vhodné by také bylo proškolení příslušných pracovníků vysoké školy v oblasti ochrany osobních údajů jako prevence vzniku závadného stavu do budoucna. Lze mít za to, že identifikované nedostatky mohou mít příčinu právě v nedostatečném povědomí jak studentů, tak některých pracovníků vysoké školy o dosahu zákona o ochraně osobních údajů na činnost dané školy.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BARTÍK, Václav a Eva JANEČKOVÁ, 2010. *Ochrana osobních údajů v aplikační praxi: vybrané otázky*. 2. vyd. Praha: Linde, 263 s. ISBN 978-80-7201-817-8.
- [2] BARTÍK, Václav a Eva JANEČKOVÁ, 2012. *Ochrana osobních údajů: z pohledu zvláštních právních úprav k 1.8.2012*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 348 s. ISBN 978-80-7263-749-2.
- [3] JANEČKOVÁ, Eva a Václav BARTÍK, 2011. *Kamerové systémy v praxi: právní režim z pohledu ochrany osobních údajů a ochrany osobnosti*. 1. vyd. Praha: Linde, 240 s. ISBN 978-807-2018-505.
- [4] KUČEROVÁ, Alena a Bohumír ŠTĚDRONĚ, 2012. *Zákon o ochraně osobních údajů: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 516 s. ISBN 978-807-1792-260.
- [5] MACKOVÁ, Alena a Bohumír ŠTĚDRONĚ, 2009. *Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů s komentářem: včetně souvisejících zákonů a prováděcích předpisů*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 518 s. ISBN 80-735-7472-1.
- [6] MATES, Pavel, 2006. *Ochrana soukromí ve správním právu*. 2. aktualiz. a podstatně přeprac. vyd. Praha: Linde, 313 s. ISBN 80-720-1589-3.
- [7] MATES, Pavel, Eva JANEČKOVÁ a Václav BARTÍK, 2012. *Ochrana osobních údajů*. Praha: Leges, 206 s. ISBN 978-808-7576-120.
- [8] MATOUŠOVÁ, Miroslava a Ladislav HEJLÍK, 2008. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. dopl. a aktualiz. vyd. Praha: ASPI, 455 s. ISBN 978-80-7357-322-5.
- [9] NEJEDLÝ, Josef. 2004. *Ochrana osobních údajů*. Vyškov: Irena Spirová, 155 s. ISBN 80-239-3896-7.
- [10] Zpracování osobních údajů zemřelých osob. *ÚOOÚ k problémům z praxe*. 2002, č. 7.
- [11] Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

- [12] Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 95/46/ES ze dne 24. října 1995, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů.
- [13] Úmluva Rady Evropy č. 108 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat.
- [14] Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- [15] Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů.
- [16] Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- [17] Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- [18] Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- [19] Zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti, ve znění pozdějších předpisů.
- [20] Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 13. 8. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 3/02
- [21] Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 15. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 367/03
- [22] Rozsudek Evropského soudního dvora sp. zn. C-31/88 Fedesa (1990)
- [23] Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva sp. zn. 9248/81, Leander proti Švédsku
- [24] Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva sp. zn. 9815/82, Lingens proti Rakousku
- [25] Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva sp. zn. 10454/83, Gaskin proti Spojenému království Velké Británie a Severního Irsku

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Úřad Úřad pro ochranu osobních údajů.

Zákon z. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů.

